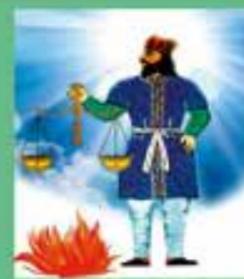

ВАҲДАТУ ЯҚДИЛӢ МАРОМИ МОСТ!

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ Ӯ АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

E-mail: law.tnu.tj@gmail.com

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ * * * * № 11-12 (111-112) 26-УМИ ИЮНИ СОЛИ 2019, ЧОРШАНБЕ

ДАР ИН ШУМОРА: >>

**ҲАМОИШИ ПАНЧУМИ
МАШВАРАТИ ҲАМКОРӢ
ВА ТАДБИРҲОИ
БОВАРӢ ДАР ОСИЁ**

с. 2

**ЭМОМАЛӢ
РАҲМОН
– АСОСГУЗОРИ
СУЛҲУ ВАҲДАТИ
МИЛЛӢ**

с. 4

**МУҚОВИМАТ
БА САВДОИ
ОДАМОН**

с. 6

**ТАЪРИХИ
КАФЕДРАИ ҲУҚУҚИ
СОҲИБКОРӢ ВА
ТИҶОРАТ**

с. 8-9

**ТАЪСИРИ
РАВАНДҲОИ
ҶАҶОНИШАВӢ
БА ҶАВОНОН**

с. 10

**ВАҲДАТИ МИЛЛӢ –
НЕЪМАТИ БЕБАҶО**

с. 11

**ИФРОТГАРОӢ ВА
ТЕРРОРИЗМ –
ХАТАРИ ИМРӢЗУ
ФАРДО**

с. 14

Ваҳдати миллии тоҷикон ганчи бебаҳоест, ки бо ранҷу машаққати зиёд ва гузашта аз он, дар натиҷаи ҷонбозиву қурбониҳои ҳазорон нафар фарзандони фидоии миллат ба даст омадааст. Аз ин рӯ, мо вазифадорем, ки барои татбиқи ғояҳои ваҳдати миллии ва пойдории он талош карда, бо мақсади эҳёву пойдории арзишҳои миллии ва тавсеаи тафаккури давлатдории миллиамон, ки асоси пешрафти Тоҷикистони азиз мебошад, сарҷамъона қору фаъолият намоем.

Ҳарчанд ки роҳи тайнамудаи Тоҷикистон дар ҷодаи ваҳдату якпорчагӣ ҳамвору яқсон набуд, вале мардуми шарафманди мо ба хоҳири таҳкими пояҳои давлатдории миллии, ҳифзи марзу буми аҷдодӣ, сарҷамъии миллат, густариши фазои сулҳу оромӣ ва тақвияти худшиносии миллии саъю талошҳои бесобиқа анҷом доданд ва итминони комил дорам, ки наслҳои оянда аз онҳо ҳамчун намунаи ватандориву ватандӯстӣ ёд хоҳанд кард.

Эмомалӣ РАҲМОН

ҲАМОИШИ ПАНҶУМИ МАШВАРАТИ ҲАМКОРӢ ВА ТАДБИРҲОИ БОВАРӢ ДАР ОСИЁ

15 юни соли 2019 дар пойтахти Тоҷикистон – шаҳри Душанбе Ҳамоиши панҷуми Машварати ҳамкорӣ ва тадбирҳои боварӣ дар Осие тахти раёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид.

Барои иштирок дар кори ҳамоиши сатҳи байналмилалӣ сарони давлатҳо, ҳукуматҳо ва намоёндогони воломақоми кишварҳои иштирокчи – Тоҷикистон, Озарбойҷон, Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон, Шохигарии Баҳрайн, Ҷумҳурии Халқии Бангладеш, Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам, Ҷумҳурии Арабии Миср, Давлати Исроил, Ҳиндустон, Шохигарии Хошимии Урдун, Ҷумҳурии Ирок, Ҷумҳурии Ислонии Эрон, Ҷумҳурии Казокистон, Давлати Катар, Шохигарии Камбоҷа, Ҷумҳурии Мардумии Чин, Корея, Қирғизистон, Муғулистон, Амолоти Муттаҳиди Араб, Ҷумҳурии Ислонии Покистон, Давлати Фаластин, Федератсияи Россия, Шохигарии Таиланд, Ҷумҳурии Туркия, Ўзбекистон, Ҷумҳурии Демократии Сотсиалистии Шри-Ланка, роҳбарону намоёндогони давлатҳои нозир – Ҷумҳурии Индонезия, Филиппин, Беларус, Украина, Иёлоти Муттаҳиди Америка, Япония, роҳбарони ташкило-

ту созмонҳои байнаамилалӣ нозир ва шарик – Созмони Милалӣ Муттаҳид (СММ), Созмони байнаамилалӣ муҳочират, Созмони Амният ва Ҳамкорӣ дар Аврупо (САҲА), Ассамблеяи парламенти кишварҳои туркзобон, Созмони Ҳамкории Шанхай (СҲШ) ва меҳмони ҳамоиш – Кумитаи иҷроияи Иттиҳоди Давлатҳои Мустиқил дар “Кохи Наврӯз” ба ҳам омаданд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон кори Ҳамоиши панҷуми Машварати ҳамкорӣ оид ба тадбирҳои боварӣ дар Осие, ки ин навбат тахти

раёсати Тоҷикистон сурат гирифт, ифтихор карда, ҳамаи иштирокчиёнро ба Тоҷикистон самимона хайрамақдам гуфтанд.

Мавриди зикр аст, ки барои дар сатҳи баланди ташкилӣ доир кардани ҳамоиш пойтахти Тоҷикистон – шаҳри Душанбе идона орошта шуда, шиору овозҳо бо матни истикболи самими сарони давлатҳои иштирокчи ва нозир, рамзи ҳамоиш дар кӯчаи хиёбонҳои шаҳр омода ва насб гардид.

Ёдовар мешавем, ки Машварати ҳамкорӣ ва тадбирҳои боварӣ дар Осие – МХТБО, анҷумани байнидавлатӣ ва созмони минтақавӣ, ки соли 1992 бо дастгирии СММ таъсис ёфтааст.

Баррасии масоили амният ва ҳамкорӣ дар қитъаи Осие ва саҳмгузори дар чараёни чаҳони мубориза бо терроризму экстремизм, кочоки маводи муҳаддир ва ҷинояткориҳои фаромиллӣ аз ҳадафҳои асосии ин ҳамоиш аст.

Мақомоти олии қабули қарор ҳамоиши нишасти сарони кишварҳо ва ҳукуматҳои аъзо буда, он дар чор сол як маротиба баргузор мегардад.

Охири ҳамоиш 21 майи соли 2014 дар шаҳри Шанхайи Ҷумҳурии Мардумии Чин баргузор гардида буд.

Рохбарӣ дар Машварати ҳамкорӣ ва тадбирҳои боварӣ дар Осие тирамоҳи соли 2018 аз Чин ба Тоҷикистон гузашт.

khovar.tj

БАҲОРИ УМРИ ПУРНИШОТ МУБОРАК, ФОЗИЛ ТОҲИРОВИЧ!

Дар заминаи Академияи илмҳои ҚТ бо ташаббуси Раёсати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Садорати факултети ҳуқуқшиносӣ бахшида ба 80-солагии Академияи илмҳои ҚТ, Арбоби илм ва техникаи ҚТ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Фозил Тоҳиров конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ дар мавзӯи «Рушди илми ҳуқуқ дар замони соҳибистиклолии Тоҷикистон» баргузор шуд, ки дар он Ректори ДМТ, академики Академияи илмҳои ҚТ, доктори илмҳои филологӣ, профессор Имомзода М.С., декани факултети ҳуқуқшиносӣ, номзоди илмҳои ҳуқуқ, дотсент Раҳмон Д.С. ва доираи васеи омӯзгорону олимони соҳа иштирок ва суханронӣ намуданд.

Ректори ДМТ, академики Академияи илмҳои ҚТ Имомзода Муҳаммадҷусуф Сайдалӣ зими ироаи сухани табрикотии хеш иброн намуданд, ки: донишмандон чароғҳои раҳнамоеанд, ки мардумро ба сӯйи

саодату хушбахтӣ хидоят мекунанд. Нуфузу шуҳрати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон низ бастагӣ ба абармардону донишмандони соҳибмақтаби ин даргоҳ дорад. Боиси ифтихору сарфарозист, ки имрӯз яке аз чехраҳои саршиносу маъруфи илми ҳуқуқшиносӣ, инсонии шарифу олимони тавоно ва устои забардаст, Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон академики Академияи илмҳои ҚТ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор,

Фозил Тоҳирович ба синни мубораки 80-солагӣ расиданд.

Бо қамоли эҳтиром Раёсати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Шуморо ба муносибати ин санаи фархунда – 80-умин солгарди баҳори умри пурнишот табрику таҳният гуфта, бароятон тандурустиву бахту иқбол, осудагии рӯзгор ва хотири ҷамъу дили беғамро таманно дорад.

Декани факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ, номзоди илмҳои ҳуқуқ, дотсент Раҳмон Дилшод Сафарбек бо паёми табрикоӣ баромад намуданд. Мавсуф иброн доштанд, ки фарзонагону нобифағони даҳр ҳамеша бо афқору кирдори мутавафид миёни дигарон ҷойгоҳи вижа касб мекунанд ва тавассути иқдомоти наҷиб ва эҷодиёти муассири хеш ба рӯзгори атрофиёнашон нуру зиё ва файзу баракат ато менамоянд.

Барҳақ, мо – шогирдон дар симои Устод Фозил Тоҳиров яке аз фозилтарину одилтарин фарзанди замонро мебинем, ки барои рушди маъна-

вии давлату миллат, ба вижа раванқ додани илми ҳуқуқшиносӣ ва пойдоирӣ адолати иҷтимоӣ талаш меварзад.

Ба ифтихори ин рӯзи фархунда, бо қамоли эҳтирому сарқатмандӣ аз номи садорат, ҳаёти устодону корман-

дон ва донишҷуёни факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ 80-умин баҳори нозанини умрро бароятон устои гиромикадр шодбош гуфта, аз маъзари поки Офаридгор ба шумо тансиҳатӣ, рӯзгори бофароғат ва саодати ду чаҳонро талаб менамоям.

Умедворем, ки шумо солҳои тулонӣ дар рушду нумӯи илмҳои ҳуқуқшиносӣ ва таҳқиқи ваҳдату истиклоли кишварҳои нақши бориз гузошта ба роҳу равиши шогирдон ҳамчун моҳи мунир нури ҳудафрузию худшиносӣ мебахшед. Хуршеди толеатон партавафшон ва баҳори умратон беҳазон боқӣ монад Устои азиз!

Таҳияи
Ҷаҳонгир САЪДИЗОДА

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

Муассис:
факултети
ҳуқуқшиносӣ ДМТ
www.law.tnu.tj

Сармуҳаррир:
**Эмомалӣ
МИРАЛӢ**
law.tnu.tj@gmail.com

Муовини сармуҳаррир:
Ҳамза БОБОҲОНЗОДА

Мухаррир:
Некӯз САФАРЗОДА

Тарроҳ:
Акмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети ҳуқуқшиносӣ,
Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносӣ муборисавӣ,
Маҳмудов И.Т.
мудир кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ,
Абдуллоев П.С.
муовини декан оид ба илм ва робитаҳои байнаамилалӣ,
Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи байнаамилалӣ

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.
котиби Шӯрои амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
Саид Нуриддин Саид
вазир маориф ва илми ҚТ,
узви вобастаи АИ ҚТ,
Имомзода М.С.
ректори ДМТ,
академики АИ ҚТ,
Тоҳиров Ф.Т.
академики АИ ҚТ,
Маҳмудзода М.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи граждани, академики АИ ҚТ,
Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, узви вобастаи АИ ҚТ,
Раҳимзода М.З.
профессори кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат, узви вобастаи АИ ҚТ,
Диноршоев М.
академики АИ ҚТ

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи Times New Roman Tj 14 ҳуруфҷинӣ шуда бошад.
Рӯнома на ба ҳама андешаи муаллифони мувофиқ аст ва ақриди мухталифро ба хотири риояи чандандешӣ ба таъби мерасонад.

Рӯнома дар Вазорати фарҳанги ҚТ тахти №0336/рз аз 18-уми марти соли 2018 ба қайд гирифта шудааст.
Нишони идрои: ш.Душанбе
Бунаи Ҳисорак, Шаҳраки Донишҷуён, факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ.
Телефон: 907-67-20-20, 939-25-98-28. Теъод: 1000
Навбатдори шумора: Миралӣ СОБИР

РУШДИ ПАДИДАҲОИ АДОЛАТИ СУДӢ ВА НАЗОРАТИ ПРОКУРОРӢ

Накш ва мавкеи олимони ҳуқуқшиносии тоҷик дар ташаккули соҳаҳои мухталифи ҳуқуқ, илми муосири ҳуқуқшиносии, рушди қонунгузории кишвар ва ҳаёти ҷамъиятиву сиёсии давлат бениҳоят бузург мебошад. Бо ин назардошт, таърихи 25 июни соли 2019 конфе-

ренсияи илмию амалӣ дар мавзӯи «Рушди падидаҳои адолати судӣ ва назорати прокурорӣ дар солҳои Истиқлолияти давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» бахшида ба 80-умин солгарди Ҳуқуқшиносии шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент Абдуллоев Н.А. ва Рӯзи Ваҳдати миллӣ бо ташаббуси кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ баргузор гардид.

Конференсияи илмию амалиро декани факултети ҳуқуқшиносӣ, номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Раҳмон Д.С. хусни оғоз бахшида, ҳозиринро ба муносибати таҷлили 22-умин солгарди Рӯзи Ваҳдати миллӣ ва 80-умин солгарди номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент Абдуллоев Н.А. самимона табрику шодбош намуданд. Мавсуф ибраз доштанд, ки олимони ҳуқуқ-

шиносии тоҷик аз рӯзҳои аввали соҳибистиклолӣ то кунун дар муқамал намудани низоми қонунгузории кишвар, ба вучуд омадани соҳаҳои нави ҳуқуқ, баланд бардоштани фарҳанги ҳуқуқи аҳоли ва раванг бахшидани илми ҳуқуқшиносии муосир нақши боризи худро гузоштаанд. Аз ин рӯ, кадр намудани заҳматҳои эшон ва сабақ бардоштан аз таҷрибаи пурғановати онҳо барои насли ҷавон аҳамияти муҳимро иҷро менамояд.

Сипас, мудири кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент Маҳмудов И.Т. ба сухан баромада, ба иштирокчиёни кори конференсияи илмию амалӣ изҳори сипос намуд ва ибраз дошт, ки мақсади асосии мо омода намудани мутахассисони баландихтисос махсуб меёбад ва сабақ

бардоштан аз таҷрибаи устодони соҳибтаҷриба барои расидан ба ин ҳадаф моро наздик менамояд.

Баъдан, дар асоси барномаи омодагардида маърузачиён баромад намуданд. Маърузаҳо дарбаргирандаи пахлуҳои гуногуни илми ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ, инчунин нақши олимони тоҷик дар ташаккули он

буданд, ки иштирокчиён аз маърузаҳои ироашуда ҷаҳони маъниро ба худ гирифтанд.

Дар фарҷом изҳори умед карда шуд, ки бо анҷом додани қорҳои илмӣ-таҳқиқотӣ аз ҷониби олимони кишвар минбаъд илми ҳуқуқшиносӣ боз ҳам ба муваффақиятҳои назаррас ноил мегардад.

Таҳияи Миралӣ СОБИР

КОНФЕРЕНСИЯИ ҶУМҲУРИЯВӢ ДАР ФАКУЛТЕТ

Бо ибтиқори садорати факултет ва кафедраи ҳуқуқи граждани санаи 8-уми июни соли 2019 дар факултети ҳуқуқшиносии ДМТ конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои муҳими ҳуқуқи граждани дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» баргузор гардид.

Дар қори он олимони мутахассисон, қормандони мақомоти давлатӣ, вақилони парламент, омӯзгорон, аспирантону унвонҷӯён иштирок намуда, масъалаҳои муҳими ҳуқуқи гражданиро мавриди баррасӣ ва муҳоқима қарор доданд.

Дар конференсия беш аз 40 маърузачи мавриди баррасӣ ва муҳоқима қарор гирифт. Дар қорабинии мазкур мавзӯҳои зерин матраҳ гардиданд. Аз қумла, масъалаҳои асосии илми ҳуқуқи граждани дар ҚТ, химояи

ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулқӣ, самтҳои афзалиятоки инқишофи қонунгузорӣ, қитъаи замин — объекти маҳлуди муомилоти ҳуқуқи граждани, танзими қобилияти ҳуқуққорони ноқилғон ва аҳамияти он дар ҳуқуқи граждани ва ғайра.

Зимни баррасии мавзӯҳои зикргардида, аз қониби олимони мутахассисон пешниҳодҳо оид ба муқамал намудани қонунгузории ҚТ ибраз қарда шуд. Дар фарҷоми конференсия иштирокчиён қатънома қабул намуданд. Зимни қабули он ибраз гардид, ки қатъномаи мазкур ба тақмили қонунгузории соҳаи ҳуқуқи граждани равона шуда, натиҷаҳои он дастраси ниҳодҳои дахлдори давлатӣ қарда мешавад.

Таҳияи Азимҷон ҚУРАЕВ

АТТЕСТАТСИЯИ АСПИРАНТОН БАРГУЗОР ГАРДИД

Дар асоси фармони ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон оид ба аттестатсияи аспирантон ва докторантони PhD дар таърихи 21 июни соли 2019 аттестатсияи аспирантони солҳои дуҷум, сеҷум ва қоруми шӯъбаҳои рӯзона ва ғойбона ва докторантони PhD гузаронида шуд.

Дар аттестатсияи мазкур муовини ректори ДМТ оид ба илм, доктори илмҳои қимӣ, профессор Сафармадов С.М., намояндагони шӯъбаи аспирантура ва докторантураи ДМТ, устодони факултет, аспирантон ва роҳбарони илми онҳо иштирок доштанд. Аттестатсия бо сухани ифтитоҳии декани факултети ҳуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. оғоз гардид ва мавсуф ба аспирантон барои бо муваффақият гузаштан аз аттестатсия қомеъӣ орзу намуд.

Сипас, дар асоси барномаи омодагардида ҳисқоти аспирантон шунда шуд. Пас аз ироа намудани ҳи-

сқоти худ байни онҳо ва ҳозирини ҳузурдошта муқодилаи афқори озод сурат гирифта, баҳри боз ҳам қоннок намудани қорҳои илмӣ аз қониби эшон дастуру супоришҳо дода шуд. Қисми зиёди аспирантон аз аттестатсия бо сарбаландӣ гузаштанд. Аспирантоне, ки барои анҷом додани қорҳои илмӣ саҳланқорӣ зоҳир намудаанд, аз қониби қомиссияи таъсисёфта оғоҳии қатъӣ гирифта, вақифадор гардиданд, ки дар муҳлати наздиктарин қамбудихои қойдоштаро барқараф намоянд.

Дар фарҷом изҳори умед қарда шуд, ки аспирантони факултети ҳуқуқшиносӣ баҳри анҷом додани қорҳои илмӣ ва вақифаҳои дар наздашон гузошта шуда тамоми неруи худро сафарбар намуда, қун фарзандони содиқи Ватан ба манқияти қалқу миллати азизамон ҳизмат менамоянд.

Таҳияи Неқрӯз САФАРЗОДА

Азимҷон ҚУРАЕВ
ассистенти кафедраи
хуқуқи граждани

давлати барасаримудоҳилаҳои баъзе кишварҳои бо ном “дӯст”-и хоричӣ, ба гирдоби муҳолифатҳои шади дохилии гирифтҳои гардида, мутаасифона ин раванд ба ҷанги таҳмили шаҳрвандӣ ва фочиаи бародаркушӣ оварда расонид, ки мавҷудияти давлатдорӣ миллии навини тоҷикон дар чунин як вазъияти душвори сиёсӣ зерӣ суол монда буд.

Иҷлосияи XVI-и Шӯрои Олии Тоҷикистон (даъвати дувоздаҳум) (16 ноябр то 2 декабри соли 1992) дар шаҳри Хучанд дар давраи бағоят мушкӣ ва вазъии душвори сиёсӣ

рат мекунад ва дар доираҳои асосӣ чунин мешуморад, ки Шумо мардуми тоҷик масъулияти таърихиатонро эътироф намуда, ба вайроншавии Тоҷикистон ҳамчун як узви ҷомеаи ҷаҳонӣ роҳ намедихед!”.

Хушбахтона дар Иҷлосияи мазкур таҳти роҳбарии мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳукумат ва дигар сохторҳои қудратии мамлакат, ки фалаҷи шуда буданд, аз сари нав эҳё шуда, парчаму нишони давлатӣ қабул, артиши миллии ташкил гардида, заминаи сулҳи миллиро гузошт ва умуман дар иҷлосияи

**Раҳми Парвардигори мо омад,
Нури ҳақ бар диёри мо омад.
Ҷанги бунёдсӯзи мо бигзашт.**

Сулҳи бунёдкори мо омад. Асосгузори сулҳу ваҳдати милли – Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон доир ба сулҳи тоҷикон чунин мегӯяд: “Ҳарчанд ки ба даст овардани сулҳ ва ризоияти милли раванди бисёр вазнину сангин ва тӯлониву пурмашаққат буд, вале хушбахтона ҷаҳду талоши фарзандони содиқи халқи тоҷик бо сулҳу оштии ваҳдату ягонагӣ анҷом пазируфт, ки он имрӯз ҳамчун таҷрибаи нодири ҷаҳонӣ эътироф шудааст”.

шуқуфоии бемайлоии Ватан, муттаҳидии миллат ва инкишофи тараккии давлати миллиамон афзун намуд. Ҳамзамон вазъии ҳуқуқи Пешвои миллат дар Конституцияи ҶТ санаи 22 майи соли 2016 мустаҳкам гардид, ки минбаъд қонуни зикргардида, дар шакли қонуни конституционӣ дар таҳрири нав қабул карда шуд.

Тоҷикистон ба монанди дигар давлатҳои ҷаҳон роҳҳои инкишофи озод ва некуаҳволии халқро пеш гирифтааст. Дар айни замон Тоҷикистон ҳамчун давлати милли инкишофи

ВАҲДАТИ МИЛЛӢ ВА ОРМОНҶОИ МИЛЛАТ

Истиклолияти озодӣ, ки ба мардуми сарбаланди тоҷик дар авохирӣ асри гузашта насиб гардид, барои ин миллат дастоварди бузургтарин, эҳёи навини давлатдорӣ милли ва рушди андешаи худшиносӣ, хувият ва муқаддасоти милли ба шумор меравад. Истиклолият, озодӣ, ваҳдати милли, давлатдорӣ ва амнияти милли арзишмандтарин неъмат мебошанд, ки шукргузори бепоёнро аз ҳар як фарди кишвар талаб мекунад. Мо насли хуштолеи миллати тоҷик мебошем, зеро дар Ватани азизимон Истиклолияти давлатӣ ва ваҳдати милли побарҷост. Таърих гувоҳ аст, ки ниёгони мо садсолаҳо дар ҳасрату ормони Истиклолияти давлатдорӣ милли буданд ва барои расидан ба ин роҳи пуршараф чи муборизаҳои ҷанги талафоти саҳту сангине ба ҳарч доданд, то сирини маънавӣ, фарҳанг, забон ва ҳайсиати миллати тоҷик хифз гардад. Ҳазорон аҳсан ба ниёгони ҷаёру наҷибамон бод, ки дар замони бедавлатӣ тавонистанд унсурҳои маънавии миллатро барои наслҳои минбаъда хифз намоёнд. Ба вежа асри XX барои миллати куҳанбунёд ва тамаддунсози тоҷик асри талошу муборизаҳо барои эҳёи давлати милли ва умуман асри бедорӣ миллат буд. Далели ин гуфтаҳо талошу муборизаҳои шабонарӯзии Нусратулло Маҳсум, Садриддин Айни, Чинор Имомов, Абдулқодир Муҳиддинов, Шириншоҳ Шохтемур, Бобочон Ғафуров ва даҳҳо зиёиёну абармардонии миллати мо дар асри гузашта ба ҳисоб мераванд, ки барои озодӣ, таъмини ҳуқуқ, адолат ва эҳёи давлати милли равона гардида, мақсади онҳо расидан ба озодиву истиклол буд ва ин муборизаҳо бешак муборизаҳои истиклолҳои номидан мумкин аст. Маҳз хидмати мондагори эшон заминаи Истиклолияти комили Ватанро дар охири асри XX дар натиҷаи барҳам хӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ ба вуҷуд овард!

Сад афсӯс, ки кишварии ҷавони Тоҷикистон дар солҳои аввали Истиклолияти

ҷомеа баргузор шуд. Вазифа ва ҳадафҳои, ки пешорӯи ин Иҷлосияи таърихӣ меистоданд нигоҳдошти давлати соҳибистиклоли Тоҷикистон, таъмини ҳар чи зудтари сулҳу ваҳдат, наҷот додани миллат аз вартаи бӯҳрони иқтисодӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, нигоҳ доштани яқинорчагӣ ва давлати мустақили тоҷикон, омода намудани шароит ва заминаҳои мусоид барои барқарор намудани хоҷагии бар асари ҷанги бародаркуш харобгашта ва рушди минбаъдаи Тоҷикистон буданд. Фарзанди наҷибии миллат Эмомалӣ Раҳмон 19-уми ноябри соли 1992 дар Иҷлосияи мазкур раиси Шӯрои Олии интихоб гардид. Эмомалӣ Раҳмон тамоми қувваҳои сулҳпарварро муттаҳид намуда, дар назди вақилон суҳанронӣ карда, чунин қайд менамояд: “Ё ман дар Тоҷикистон сулҳро барқарор мекунам, ё дар ин роҳ қони худро медахам”. Баъди ин суҳанронии гарму ҷушони роҳбарии ҷавони кишвар бӯи насими форами сулҳ ба машоми иштирокчиён расид ва ҳатто дар раванди Иҷлосияи ошӣ низ барои иштирокчиён дода шуд. Аз қониби роҳбарии ҷавону умедбахши ҷумҳурии санаи 26-уми ноябри соли 1992 “Рӯзи сулҳ ва ризоияти миллии мардуми Тоҷикистон” эълон гардид. Аммо таърих собит сохт, ки ҳарчанд, ки халқи шарифи Тоҷикистон дар ҳамаи солҳои аввали ҷанги шаҳрвандӣ қонибдори сулҳу ваҳдати милли буданд, вале тарроҳони ин ҷанг барои аланга гирифтани оташи низоъ бештар саъю талош мекарданд. Дар он вазъияти душвори сиёсӣ ба уҳда гирифтани масъулияти сарвари давлат қаҳрамонӣ буд. Дар Иҷлосияи ҳукумати навини тоҷикон ҷумҳурии ба хотири бартараф кардани вазъияти мураккаби кишвар ба ҷомеаи ҷаҳонӣ муроҷиат кард. Яке аз аввалин созмонҳои, ки ба Тоҷикистон ҳамовозӣ пайдо кард, ин СММ буд. СММ ба ҳукумати Тоҷикистон ҷавобгардонидани чунин гуфта буд: “Мамолики аъзои СММ бо диққат ба қони Шумо назо-

зикргардида пояҳои давлатдорӣ милли дар замони навтарин мустаҳкам гардиданд. Ҷумҳурии Тоҷикистори ҳамчун давлати соҳибистиклол аз қониби давлатҳои ҷаҳонӣ ва ташкилотҳои байналхалқӣ эътироф гардид.

Аз соли 1994 сар карда, ислоҳоти ҳамаҷонибаи сиёсӣ иҷтимоӣ дар ҷумҳурии шурӯъ гардид. Маҳз бо сарпарастии СММ аз 5-уми апрели соли зикргардида, гуфтушунӣ тоҷикон барои расидан ба сулҳу ваҳдати милли оғоз ёфт, ки то ба расидан ба сулҳи қони 8 давраи музокиротро дар бар гирифт. Инчунин дар Тоҷикистон бо тариқи раёнбарӣ умумихалқӣ Конституция қабул ва аз тариқи интихобот мухтарам Эмомалӣ Раҳмон Президенти ҶТ интихоб гардид, ки маҳз ҳамаи шахсият заминаи асосии расидан ба сулҳу субот ва ваҳдати миллиро гузошт.

Дар натиҷаи заҳмату талошҳои бузургони миллат хушбахтона санаи 27-уми июни соли 1997 сулҳи деринтизори тоҷикон омад ва Ваҳдати милли, ягонагии таърихӣ миллати тоҷикро ба расмият даровард, ки ин боз ҳам умеду боварии қони миллати тоҷикро ба рушду

Дар воқеъ, қаҳрамониву азҳудгузаштанҳои роҳбарии маҳбуии кишвар мухтарам Эмомалӣ Раҳмон буд, ки миллати тоҷик аз парокандагӣ ва давлатдорӣ милли аз вартаи нестӣ наҷот ёфта, ваҳдати милли миёни тоҷикон танинандоз гардид.

Таҷрибаи сулҳу ваҳдати миллии тоҷикон дорои аҳамияти бузурги милли ва ҷаҳонӣ мебошад, чунки аз як тараф он миллати тоҷикро муттаҳиду сарҷамъ намуда, ба рушди давлатдорӣ милли мусоидат кард ва аз тарафи дигар ҳамчун намуна барои ҳалли проблемаҳои ҷаҳонӣ ва ихтилофҳои дохилидавлативу байнидавлатӣ истифода бурда мешавад.

Заҳмату хидматҳои меҳнати шабонарӯзии Президенти мамлакат мухтарам Эмомалӣ Раҳмонро ҳама мардуми шарифи Тоҷикистон эҳсос намуда, парламенти ҶТ санаи 25 декабри соли 2015 тавасути қабули Қонуни ҶТ “Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати милли – Пешвои миллат” Асосгузори сулҳу ваҳдати милли – Пешвои миллат будани ин абармарди таърихӣ миллати тоҷикро ба расмият даровард, ки ин боз ҳам умеду боварии қони миллати тоҷикро ба рушду

таракки карда истодааст, ки ин давраи муҳими таърихӣ. Дар ин давра ба инобати гирифтани урфу одат, анъана ва суннатҳои давлатдорӣ милли зарур аст. Дар ин раванд Тоҷикистон ҳамчун давлати милли ҳимоя ва хифзи ҳуқуқи озодихонии инсон ва шаҳрвандро ҳам дар сатҳи фардӣ ва ҳам дар сатҳи дастҷамъӣ қафоласт додааст. Вазифаи муҳими давлатдорӣ миллати тоҷик ин амали намудани тарҳи давлатдорӣ милли демократӣ, ҳуқуқи ва дунявӣ, ки ба баҳисобгирии хусусиятҳои миллии инкишофи иҷтимоӣ асос ёфтааст, мебошад.

Дар фарҷони суҳан қайд намудан лозим аст, ки мо тоҷикон бояд ба қадри Ваҳдати милли ва амнияти милли бирасем, чунки ниёгони мо дар ормони ин рӯзҳои нек буданд ва ин неъматҳо ба насли имрӯзаи миллати тоҷик ато гардиданд ва имрӯз рисолати мо созандагӣ буда, шукргузори ва хифзи ин неъматҳои масъулиятест бар дӯши мо. Мо танҳо дар заминаи ваҳдат ва амнияти милли метавонем Ватанмонро обод ва рисолати таърихӣ миллатро анҷом диҳем.

Зинда бод Ватан! Поянда бод сулҳу ваҳдати миллии ТОҶИКОН!!!

МУҚОВИМАТ БА САВДОИ ОДАМОН

(Дар пасманзари фаъолияти ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ)

Тақдиршоҳ ШАРИПОВ
профессори кафедраи
хуқуқи ҷиноятӣ ва
муқовимат бо коррупсия

Чомеаи ҷаҳонӣ ва ҳар як давлат талаш ба ҳарч меҳнат, ки барои инсон ва шаҳрванд шароити хуби зиндагӣ ва фаъолияти озодро фароҳам орад. Озодӣ, обрӯ ва эътибори шахсият аз ҷониби санадҳои меъёрии ҳуқуқии миллӣ ва байналмилалӣ кафолат дода шудаанд ва дар як маврид, барои хифзу ҳимояи ин падидаҳои муҳими ҳаёти инсонӣ аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ тадбирҳои зарурӣ андешида мешавад. Дар баробари давлат ва мақомоти он то андозае нақши ташкилотҳои байналмилалӣ дар самти муқовимат бо ҷиноятҳое, ки озодӣ, обрӯ ва эътибори шахсиятро поймол месозанд, аз ҷумла ҷинояти савдои одамон, назаррас ба шумор меравад.

Шерали ХОЛИҚЗОДА
ассистенти кафедра

Аз ин рӯ, қонунгузорӣ муқаррар намудааст, ки бо мақсади пешгирӣ кардани савдои одамон ва ҷиноятҳои ба он алоқаманд, ошкор кардани қурбонии савдои одамон, ҳимоя ва кӯмак кардан ба онҳо ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷие, ки фаъолиятро дар самти муқовимат ба савдои одамон амалӣ мегардонанд, ҳуқуқ доранд бо мақомоти давлатӣ ва дигар ташкилотҳои ҳамкории кунанд, лоихаҳои ёрии техникаи байналмилалиро, ки ба муқовимати савдои одамон равона карда шудаанд, аз ҷумла ба воситаи ташкили муассисаҳои махсуси ғайридавлатӣ амалӣ намоянд.

Танзими ҳуқуқии чунин ҳамкории дар самти муқовимат ба савдои одамон иборат аст: аз мақсади ҳамкории; субъектҳои ба амалбароварандаи ҳамкории; амалиномаи лоихаҳои ёрии техникаи байналмилалӣ тавассути ташкили муассисаҳои махсуси ғайридавлатӣ.

Мақсад аз ҳамкории дар самти муқовимат ба чунин як ҷинояти муташаккил иборат аст: яқум, пешгирӣ кардани савдои одамон ва ҷиноятҳои ба он алоқаманд. дуюм, ошкор кардани қурбонии савдои одамон. сеюм, ҳимоя ва кӯмак кардан ба қурбонии савдои одамон.

Пешгирии савдои одамон тавассути истифодаи чораҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, ҳуқуқӣ-иттилоотӣ, таълимӣ, тавонбахшӣ ва дигар чораҳо бояд ба амал бароварда шавад. Пешгирии савдои одамон бо мақсади ошкор намудан ва баргарафтози сабаб ва шароитҳои ба савдои одамон мусоидаткунанда, ошкор намудан, айниҷунун, мутобикгардонӣ ва тавонбахшии иҷтимоии қурбонии савдои одамон равона шудааст. Пеш аз ҳама, барои самаранок ба амал баровардани чораҳо оид ба пешгирӣ ва муқовимат ба савдои одамон зарурияти муносибати ҳамҷониби байналмилалӣ ба миён меояд, ки дарбаргирандаи чорабиниҳо баҳри пешгирии чунин савдо, ҳимояи қурбонии он ва таъкиби шахсон ба чунин фаъолият даст ба кор, мебошанд.

Ошкор кардани қурбонии савдои одамон низ яке аз мақсадҳои ҳамкории ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ, ки фаъолиятро дар самти муқовимат ба савдои одамон амалӣ мегардонанд, мебошад. Зеро дуруст ошкор намудани қурбонии савдои одамон барои таъмини хифзи онҳо ва хифзи ҳуқуқҳои онҳо басо муҳим аст. Мақсади ошкоркунии қурбонии

савдои одамон аз пешниҳод намудани дастрасии кафолатнок ба хизматрасониҳои дастгирии психологию иҷтимоии шахси қурбонӣ ва ҳамгирии дубораи (реинтеграция) он иборат мебошад.

Баъди ошкор кардани қурбонии савдои одамон ва муайян намудани эҳтиёҷоти таъхирнопазири шахси қурбонӣ ӯ бояд ба барномаҳо ва Марказҳои дахлдор раҳнамоӣ (равон) карда шавад, агар дар мақомоте, ки қурбонии савдои одамонро ошкор кардааст, чунин барномаҳо ва марказҳо вучуд надошта бошанд, пас раҳнамоии (равонкунии) қурбонии савдои одамон ба ташкилотҳо ва Марказҳои дахлдор танҳо бо розигии ҳудди шахси қурбонӣ ё намояндаи қонунӣ ӯ сурат мегирад.

Ҳимоя ва кӯмак ба қурбонии савдои одамон низ яке аз дигар мақсадҳои фаъолияти ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ дар ҷодаи ҳамкории бо мақомоти давлатӣ ва дигар ташкилотҳои зисалоҳ дар самти муқовимат ба савдои одамон мебошад. Зеро пешниҳод намудани ҳимоя ва кӯмаки дахлдор ба қурбонии савдои одамон чи ба манфиатҳои қурбонӣ ва чи ба манфиатҳои таҳти таъкиби ҷавобгари ҷиноятӣ қароргардида хизмат менамояд.

Аз нуқтаи назари мақомоти хифзи ҳуқуқ ҳимоя ва кӯмаки нокифояи метавонад боиси ба хизматчи мақомоти дахлдор муроҷиат накардани қурбонӣ, ки бо сабаби эҳтимолияти ба миён омадани муносибати бад, ихроҷ кардан ё ба вучуд омадани хатари потенциали барои амнияти шахсии ӯ гардад, шавад.

Банди 1-и м. 25 Конвенсияи СММ зидди ҷинояткориҳои муташаккили транснационалӣ ҳар як Давлати аъзо роҳбар менамояд, дар доираи ваколатҳои худ барои пешниҳод намудани кӯмак ва хифзи қабридагон аз ҷиноят, хусусан дар ҳолатҳои таҳдид, қасос ё тарсонидан, ки дар бештар мавридҳо нисбати қурбонии савдои одамон ҷой дорад, тадбирҳои зарурӣ андешида шаванд.

Мувофиқи меъёри муқарраршудаи қонун субъектҳои ба амал бароварандаи ҳамкории дар самти муқовимат ба савдои одамон ташкилотҳои байналмилалӣ, ташкилотҳои хориҷӣ, мақомоти давлатӣ ва дигар ташкилотҳои баромад менамоянд.

Ба шумули ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ, ки ҳуқуқ доранд дар самти муқовимат ба савдои одамон

бо мақомоти давлатӣ ва дигар ташкилотҳои ҳамкории намоянд, инҳо дохил мешаванд: Созмони Милалӣ Муттаҳид (СММ), Созмони Ҳамкории Шанхай (СХШ), Созмони Амният ва Ҳамкории Аврупо (САҲА), Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (ИДМ), Созмони Байналмилалӣи Меҳнат (СБМ), Созмони Байналмилалӣи Муҳочират (СБМ).

Мақомоти давлатӣ дар намуди мақомоти қонунгузор, иҷроия ва судӣ узви таркибии давлат, дастгоҳи он буда, сохтори дохилии худро дорад. Бо тартиби муқарраркардаи давлат таъсис ёфта, барои таъкиби мақсади вазифаҳои давлат ваколатдорест, ки салоҳияти фармонфармоии давлатӣ дошта дар шаклҳои муайяншуда амал мекунад ва дар доираи салоҳияти худ санадҳои ҳуқуқи қабул мекунад.

Субъектҳои давлатие, ки бевосита муқовимат ба савдои одамонро амалӣ мекунанд: Прокурори генералии ҶТ ва прокурорҳои тобеи он; Вазорати корҳои дохилии ҶТ; Қумитаи давлатии амнияти миллии ҶТ; Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон; Хадамоти гумруки назди Ҳукумати ҶТ.

Субъектҳои дигари давлатии амаликунандаи муқовимат ба савдои одамон: Вазорати адлияи ҶТ; Вазорати маориф ва илми ҶТ; Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолии ҶТ; Вазорати корҳои хориҷии ҶТ; Вазорати меҳнат, муҳочират ва шуғли аҳолии ҶТ; Вазорати рушди иқтисод ва савдои ҶТ; Қумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати ҶТ; Қумитаи ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати ҶТ; Қумитаи оид ба корҳои дин, танзими анъана ва ҷашну маросимҳои миллии назди Ҳукумати ҶТ; Мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти ҳудудоракунии шаҳрак ва деҳот; Ташкилотҳои давлатӣ.

Амалӣ намудани лоихаҳои ёрии техникаи байналмилалӣ тавассути ташкили муассисаҳои махсуси давлатӣ як намуди ҳамкории ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ дар самти муқовимат ба савдои одамон мебошад. Солҳои 2009-2011 дар қаламрави кишвар лоихаҳои ёрии техникаи мусоидат намудан ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти муқовимат ба савдои одамон амалӣ гардида буд.

Лоихаи мазкур аз ҷониби Бюрои амрикоӣ оид ба масъалаҳои байналмилалӣи тичорати нашъа ва чораҳои хифзи ҳуқуқ маблағгузорӣ гардида,

баҳри дастгирии мақомоти хифзи ҳуқуқ, суд, донишгоҳу донишқадаҳои ҳуқуқӣ, қурбонии савдои одамон, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва чомеаи шаҳрвандӣ нигаронида шуда буд.

Шарикони лоихаи мазкурро Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати корҳои дохилии ҶТ, Вазорати корҳои хориҷии ҶТ, Қумитаи давлатии амнияти миллии ҶТ, Вазорати адлияи ҶТ, Прокуратураи генералии ҶТ, судҳои ҶТ, факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти далалии ҶТ ташкил медоданд.

Ҳамзамон лоихаи ёрии техникаи метавонад яқчанд компонентҳоро дар бар гирифта, барои амалӣ намудани фаъолияти нигаронида шаванд, чунинчӣ:

- Баргузор намудани тренинги таълимӣ барои сохторҳои хифзи ҳуқуқ (гузаронидани таҳлили талаботҳо ва коркарди дарсҳои тренинги академиявӣ; гузаронидани машғулиятҳои барои тренинги марказҳои миллии таълимӣ дар самти муқовимат ба савдои одамон, коркарди барномаҳои таълимӣ барои марказҳои миллии таълимӣ дар самти муқовимат ба савдои одамон).

- Дастгирӣ намудани комиссияи байниидоравӣ (мусоидат намудан барои гузаронидани вохӯриҳои ба нақша гирифташуда, гузаронидани тренинги мавзӯӣ ва мизҳои мувавар, барои иштирок намудани намояндаи комиссияи байниидоравӣ дар конференсияҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ мусоидат кардан).

- Дастгирӣ намудани марказҳои таълимӣ миллии дар самти муқовимат ба савдои одамон (гузаронидан баҳри эҳтиёт доштани марказҳо барои инкишоф додани онҳо, созмон додани озмоишгоҳҳо ва китобхонаҳо дар соҳаи савдои одамон, созмон додани шӯъбаи тадқиқотӣ).

Ҳамин тавр, дар шароити қонунии чомеа, нақши ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ дар самти муқовимат ба савдои одамон меафзояд. Дар ин робита, зарурати ҳамкории ҳамҷониба миёни мақомоти давлатӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ ва хориҷӣ зарурати томро ба миён меорад, ки ин боиси ба таври мукамал истодагарӣ кардан дар муқобили ташкилоту созмонҳои гуногуни фаромиллии ҷиноятпеша гардида метавонад.

Терроризм ба монанди дигар ҷинояткорихо аз ҳама бештар ба ихтилофотҳои глобалии иҷтимоӣ, сиёсӣ ва иқтисодии ташаккули ҷомеа алоқамандии зич дорад.

Терроризм ин зухуроти мураккаб, бисёрхудудӣ ва серҳаракат инкишофёбандаи ҳаёти ҷомеавӣ буда, таърихи чандинасра ва хусусиятҳои миллӣ, минтақавӣ ва диниро дорад, ки ба худ на танҳо мароки баланд, балки ҳамчунин муқовимати комплекси аз ҷониби тамоми институтҳои ҷамъият талаб менамояд, ки бе омӯзиши қонуниятҳои инкишофёбии терроризм ва хусусиятҳои ошқор қардани он ғайриимкон аст. Бе шарҳ додани ҷунин ҳолатҳо наметавон зухуроти мазкур, аломатҳо ва сабабҳои фарқкунанда, ҳамчунин ҷарраёнҳои ташакку-

мазкур бо қабули як қатор санадҳои меъёрии дохилӣ-давлатӣ ва байналмилалӣ ҳуқуқӣ ё худ қоркарди стандартҳои байналмилалӣ функцияҳои худро амалӣ месозад.

САНАДҲОИ МЕЪЁРӢ-ҲУҚУҚӢИ МИЛЛӢ ОИБ БА ПЕШГИРИИ ЭКСТРЕМИЗМУ ТЕРРОРИЗМ

16 ноябри соли 1999 аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон Қонуни ҚТ «Дар бораи мубориза бар зидди терроризм» имзо гардид. Мақсади асосии қонуни мазкур аз инҳо иборат мебошад: тадбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи мубориза бар зидди терроризм; тадбиқи ухдадорихои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи мубориза бар зидди терроризм; танзими ҳуқуқии муносибатҳои во-

ба шумор мераванд. Вобаста ба ин, тахти стандартҳои байналмилалӣ ҷун анъана маҷмӯи қоидаҳои муайяни ҳуқуқии хусусияти ҳам хатмӣ ва ҳам тавсиявӣ дошта (дар шакли қабули шартнома ва созишномаҳо) ба шумор мераванд, ки ҳамкорихои бисёрҷонибаи давлатҳоро дар ин ё он самт ба танзим мебароранд. Муқарроти марбутаро моддаи 5 Қонуни ҚТ «Дар бораи мубориза бар зидди терроризм» низ шаҳодат медиҳад, ки дар асоси он Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобики шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи мубориза бар зидди терроризм бо давлатҳои хориҷӣ ҳамкорӣ менамояд.

САНАДҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ОИБ БА ПЕШГИРИИ ЭКСТРЕМИЗМУ ТЕРРОРИЗМ

Ҳамин тариқ, аз солҳои 1960-ум сар қарда то инҷониб ҷомеаи байналмилалӣ 19 созишномаҳои байналмилалиро

бар зидди қирдорҳои ғайриқонунии нисбати амнияти авиатсияи шаҳрвандӣ равонашуда аз соли 1971, Конвенсия оид ба ғайриқонунӣ ғасб намудани киштиҳои ҳавоӣ аз соли 1970 ва монанди инҳо ба шумор мераванд.

ТАШКИЛОТҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ВА МИНТАҚАВӢ, КИ БАР ЗИДДИ ЭКСТРЕМИЗМУ ТЕРРОРИЗМ МУБОРИЗА МЕБАРАНД

Дар самти ташкилӣ бошад, ин қоркарди механизм ва воситаҳои муайяну мушаххас дар дохили давлат (ташкили мақомотҳои махсус) ва дар сатҳи ҳамкорихои байналмилалӣ – дар доираи созмонҳои умумиҷаҳонӣ (СММ) ва ё ташкили механизми минтақавӣ ҳамкорихо (ИДМ, СХШ) амалӣ қарда мешавад. Мавқеи махсусро дар ҷо-

МАҚОМОТҲОИ МИЛЛӢ, КИ БАР ЗИДДИ ЭКСТРЕМИЗМУ ТЕРРОРИЗМ МУБОРИЗА МЕБАРАНД

Зафар САЛИХОВ
муаллими қалони кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ

ТЕРРОРИЗМ – ТАҲДИД БА АМНИЯТИ МИЛЛӢ ВА БАЙНАЛМИЛАЛӢ

лётҳои терроризми муосирро дарқ қард, таҳдидҳое, ки аз он ба вучуд меояд, баҳо дод.

Аз рӯи микёс, равияҳо ва оқибатҳои вазнини терроризм ба давлат ва шаҳрвандони алоҳида хатари зиёд дорад. Ҳадамотҳои махсус ва мақомотҳои хифзи ҳуқуқ дар таҷрибаи худ оид ба муқовимат бар зидди терроризм ба як қатор масъалаҳо дучор мегарданд, ки ҳаллу фасл намудани онҳо дар бештар мавридҳо ба салоҳиди ин мақомотҳо дахл надоранд. Барои ҳамин ҳам ба ҳайси субъекти аввалиндараҷа ва асосии муборизабаранда алайҳи терроризм худӣ давлат баромад намуда, онро ҷун яке аз вазифаҳои афзалиятноки худ меҳисобад ва функцияи худро дар ин соҳа тавассути мақомоти ҳокимияти қонунгузорӣ, иҷроия ва судӣ амалӣ менамояд.

Дар бунёдқории мубориза бар зидди терроризм бояд концепсияи давлатии ягона, қомил ва комплексӣ бо дарназардошти санадҳои ҳамкорихои байналмилалӣ ҳуқуқӣ ва сиёсати дурандешонаи давлатӣ ва сохтори ҷамъиятии кишвар мавҷуд бошад.

Дар баробари ин, эътироф қардан лозим аст, ки ҳам аз ҷониби ҷомеаи байналмилалӣ ва ҳам аз ҷониби кишварҳои алоҳида қӯшишҳои муҳим дар бобати мубориза бар зидди терроризм андешида шуда истодааст. Ҳамкорихои байналмилалӣ давлатҳо асосан дар асоси ду самт сурат мегарданд: доираи ҳуқуқӣ ва ташкилӣ.

Дар самти ҳуқуқӣ давлат ҷун субъекти асосии муборизабаранда алайҳи зухуроти

баста ба мубориза бар зидди терроризм; ташаккули вазъи тоқатнопазири аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба терроризм; ошқор, пешгирӣ ва қатъ намудани фаъолияти террористӣ, бартараф қардани сабаб ва шароитҳои пайдоиши терроризм. Илова бар ин, дар кишвар Қонуни ҚТ «Дар бораи амнияти миллӣ» аз 28 июни соли 2011 амал менамояд, ки фаъолияти террористиро ҳамчун таҳдид ба амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва расонидани зарар ба он аз ҷониби ташкилотҳои давлатҳои хориҷӣ ва шахсонӣ алоҳида ва ё фаъолияти дигари ҳадамоти махсус содиршаванда муқаррар намудааст.

Қоркарди стандартҳои байналмилалӣ яке аз самтҳои муҳими ҳамкорихои байналмилалӣ муосир оид ба мубориза бар зидди ҷиноятқорихои байналмилалӣ дар маҷмӯъ, хусусан бар зидди терроризм

қорқард ва қабул намудаанд, ки ба пешгирӣ намудани ҳама гуна ҳаракатҳои террористӣ ва фаъолияти террористӣ равона гардидаанд. Қорқарди ин созишномаҳо асосан тахти химояи СММ ва муассисаҳои махсусгардонидашудаи он (бештар МАГАТЭ) сурат гирифтааст, ки имқонияти озодона иштирокҷӣ гаштани ҳама гуна давлат-аъзоёни СММ инъикос менамоянд. Ин қабилӣ шартномаҳои байналмилалӣ, аз ҷумла, Конвенсия оид ба ёрии ҳуқуқии дучониба ва боздодан бо мақсадҳои мубориза бар зидди терроризм аз соли 2008, Конвенсияи байналмилалӣ оид ба мубориза бар зидди қирдорҳои терроризми ядрӯӣ аз соли 2005, Конвенсияи байналмилалӣ оид ба мубориза бар зидди маблағгузори терроризм аз соли 1999, Конвенсияи байналмилалӣ оид ба мубориза бар зидди терроризми бомбавӣ аз соли 1997, Конвенсия оид ба мубориза

даи мубориза бар зидди терроризм ва фаъолияти зидди террористӣ бешак Созмони Милалӣ Муттаҳид ишғол менамояд, ки бо ташкил қардани Қумитаи зиддитеррористии Шӯрои амнияти СММ, зерқумитаҳои он ва муассисаҳои махсусгардонидашудаи он, аз қабилӣ МАГАТЭ, ИКАО, ИМО ба роҳ монда шудааст.

Ғайр аз ин, дар доираи ҳамкорихои минтақавӣ дар бобати мубориза алайҳи зухуроти мазкур ташкили як қатор созмонҳои минтақавӣ мавқеи назаррасро доранд. Масалан, дар минтақаи Амрико – ОАГ, МЕРКОСУР, дар Осиё – ИДМ, АСЕАН, СХШ, дар Аврупо – ИА, САҲА, ОДКБ, дар Африко – АС, Ҷомеи иқтисодии давлатҳои ғарбии африқоӣ ва монанди инҳо фаъолияти зиддитеррористиро ба амал мебароранд.

Субъектҳои бевосита бар зидди терроризм муборизабаранда, аз ҷумла амнияти зиддитеррористии худро таъминкунанда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобики Конституцияи ҚТ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти зерин баромад менамоянд: Қумитаи давлатии амнияти миллии ҚТ; Вазорати қорҳои дохилии ҚТ; Вазорати мудофияи ҚТ; Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо қоррупсиҳои ҚТ; Ғардияи миллии ҚТ; Қумитаи ҳолатҳои фавқуллода ва мудофияи граждании назди Ҳуқуқмати ҚТ.

Бо ин назардошт дар таҷрибаи фаъолияти созмонҳои байналмилалӣ, хусусан СММ ва ҳамкорихои бисёрҷонибаи байни кишварҳои ҷаҳон дар дараҷаи қофӣ микдори зиёди ҳуҷҷатҳо қабул гаштааст, ки асосҳои ҳуқуқии ҳамкорихои байналмилалиро дар самти мубориза бар зидди терроризм ташкил медиҳанд. Вале танҳо қорқард ва қабули санадҳои ҳуқуқӣ ва шартномаҳо дар сатҳи олий барои решакан намудани терроризм басанда нест. Барои самаранок муқовимат нишон додан ба терроризм зарур аст, қорномаҳои комплекси қорқард ва қабул намуд, ки қанбаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, ҳуқуқӣ, идеологӣ, махсус ва дигарро инъикос намояд. Дар онҳо бояд қатман манфиатҳои аҳоли, ҳолатҳои қонфликтогенӣ ва манфии терроризм дарқ қарда шавад. Ҳамчунин зарур аст, мутобикатии ҳамкорихои бисёрҷонибаи ҳамаи қувваҳои ҷомеаро, ки дар қалби ин масоили ақтуалӣ манфиатдоранд ҳамоҳанг сохт.

ТАЪРИХИ КАФЕДРАИ ХУҚУҚИ

Сангинов Д.Ш.
– муdiri кафедра, дотсент

Рахимзода М.З.
– профессор

Рафуров А.Д.
– профессор

Бозоров Р.Б.
– профессор

Бобокалонов Г.М.
– дотсент

СОЛИ 1981 КАФЕДРА ТАЪСИС ЁФТААСТ

Кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат мохи августи соли 1981 ба номи кафедраи қонунгузорию хоҷагӣ ва ҳуқуқи меҳнат таъсис ёфтааст, ки сарварию онро Ходими шоистаи илми ҶТ, доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Виктор Аркадеевич Ой-

ҳуқуқшиносӣ, дотсент), Исмоилов Шавкат Маҳмудович (номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент), Раҳимова Светлана Маҳмудовна (муаллими калон), Раҳимзода Маҳмад Забир (ассистент), Шонасриддин Назриддин (ассистент).

Ҳамкорон: Клеандров Михаил Иванович (номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент), Амосов Сергей Михайлович (номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент), Бухарский Игор, Пахрамов

ҳуқуқи молия, ҳуқуқи қолхозӣ, ҳуқуқи замин ба донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ ва ҳуқуқи шӯравӣ ба донишҷӯёни дигар факултетҳои донишгоҳ дарс дода мешуд.

Ойгензихт В.А. яке аз бунёдгузорию мактаби сивилистикаи Тоҷикистон, олимони номаҷорӣ собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ, мутахассиси варзидаи ҳуқуқи граждани, ҳуқуқи хоҷагӣ ва устоди ақсарияти устодони

СОЛИ 1991 КАФЕДРА ТАЪЙИРИ НОМ КАРД: КАФЕДРАИ ХУҚУҚИ СОҲИБКОРӢ ВА ТИҶОРАТ

Соли 1991 бо назардошти дигаргуниҳои қулӣ дар ҳаёти иқтисодӣ ва ҳуқуқи қумхурӣ, гузариш ба иқтисоди бозоргонӣ ҳам

тиҷорат» таъйири ном кард ва сарварию кафедраю дар давраҳои гуногун докторҳои илми ҳуқуқ, профессорон Ш.М. Исмоилов солҳои 1991-1994, М.З. Раҳимов солҳои 1994-2000, дотсент Н. Шонасриддинов солҳои 2000-2012 ба уҳда доштанд. Аз 6 марти соли 2012 инҷониб мудирю кафедраи мазкур номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент Сангинов Дониёр Шомаҳмадович мебошад.

Муминзода Н.И.
– муаллими калон

Хочаева Р.М.
– муаллими калон

Шарифов И.М.
– муаллими калон

Саъдиев И.З.
– ассистент

Сангов С.И.
– ассистент

гензихт ба уҳда дошт. Ин кафедра бо мақсади тайёр намудани мутахассисони ҳуқуқшинос барои мақомоти хифзи ҳуқуқ ва дигар соҳаҳои хоҷагии халқи қумхурӣ таъсис ёфта буд. Ҳамон вақт, дар кафедра 11 нафар омӯзгор қору фаъолият менамуданд, ки аз он 7 қорманди штатӣ (1 нафар доктори илми ҳуқуқ, профессор, 3 нафар номзадҳои илми ҳуқуқ, дотсентон, 1 муаллими калон ва 2 ассистент) ва 4 нафар ҳамқор буданд.

БУДӢДУЗОРНИ КАФЕДРА

Қормандони штатӣ: Ойгензихт Виктор Аркадеевич (мудирю кафедра, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор), Ҳафизов Гали Ҳафизович (номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент), Стрелникова Евгения Николаевна (номзади илмҳои

Наби Пахрамович.

Дар солҳои аввали таъсиси кафедра аз фанҳои ҳуқуқи хоҷагӣ, ҳуқуқи меҳнат, ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ,

имрӯзаи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ба шумор мераванд, ки солҳои 1981-1991 мудирю кафедраи мазкур буд.

ба қабул намудани қонунгузорию нав, аз он қумла қонунгузорию соҳибқорӣ кафедраи мазкур бо номи «Ҳуқуқи соҳибқорӣ ва

ИХТИСОСИ НАЗДИ КАФЕДРА БО НОМИ «ТАНЗИМИ ХУҚУҚИИ МОЛИЯ ВА ҚАРЗ»

Соли 2012 дар заминаи кафедра ихтисоси «Танзими ҳуқуқи молия ва қарз» таъсис дода шуд, ки мутахассисонро аз рӯи ихтисоси «Танзими ҳуқуқи молия ва қарз» ба қори қасбӣ дар мақомоти давлатӣ, банкҳо, биржаҳо, ташқлотҳои молиявӣ ва суғуртавӣ, бунёдҳои сармоягузорию, Вазорати молияи ҶТ, Вазорати рушди иқтисод ва савдои ҶТ, Вазорати энергетика ва саноати ҶТ, мақомоти давлатии дигари самти иқтисодӣ, ҳадамоти иқтисодии қорхонаҳо ва ташқилотҳои шаклҳои гуногуни моликият, дар вазифаҳои, ки доштани маълумоти олиии ҳуқуқшиносӣ зарур мебошад, сафарбар мегардад.

СОҲИБКОРӢ ВА ТИЧОРАТ

Мирзозода П.З.
– дотсент

Мирбобоева Р.В.
– дотсент

Ризоева С.К.
– дотсент

Кабутов Э.Д.
– дотсент

Мавлоназаров О.А.
– дотсент

ЗАХИРАИ КАДРИИ КАФЕДРА

Айни замон дар кафедра 20 нафар корманди штатӣ аз ҷумла 3 доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, 7 номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, 3 муаллими калон, 6 ассистент, 1 лаборанти кафедра фаъолият мекунад: Раҳимзода М.З., Ғафурзода А.Д., Бозоров Р.Б. (профессорон),

фарҳангӣ, ҳуқуқи рақобат, ҳуқуқи асзор, ҳуқуқи интернетӣ, ҳуқуқи бонкӣ, ҳуқуқи энергетикӣ, ҳуқуқи ҳисоббарбаркунӣ, ҳуқуқи копоративӣ, ҳуқуқи бучетӣ, ҳуқуқи муфлисшавӣ, ҳуқуқи тиббӣ, ҳуқуқи варишӣ, проблемаҳои ақталии ҳуқуқи соҳибкорӣ, танзими ҳуқуқи соҳибкорӣи хурд ва миёна. Қулли фанҳои таълимӣ бо китоби дарсӣ, васоити таълимӣю методӣ, дастури таълимӣ,

фар рисолаи номзадию докторӣ ҳимоя намуданд, аз ҷумла 7 нафар рисолаи докторӣ - М.И. Клеандров, С.М. Амосов, Ш.М. Исмоилов, М.З. Раҳимзода, Ш.К. Ғаюров, А.Д. Ғафурзода, Р.Б. Бозоров ва 28 нафар рисолаи номзадӣ - М.З. Раҳимзода, Е.Н. Стрелникова, Н. Шонасриддинов, С. Акрамов, Ф.М. Нодиров, Р.Б. Бозоров, Ғ.М. Бобокалонов, А.Д. Ғафуров, А.Р. Носиров, Н.Б. Носиров, Р.

ҳуқуқи ба номи И.М. Муъминови А.И. Чумхурии Ўзбекистон, Донишгоҳи Бермени Чумхурии Федеративии Олмон робитаҳои устувору судманди илмӣ барқарор намудааст. Дар заминаи кафедра дар даврони истиклолият 5 конфронси байналмилалӣ, 10 конфронси ҷумхуриявӣ ва 12 семинар ва мизи мудаввар баргузор карда шуд, ки дар онҳо олимони намоёни давлатҳои хориҷа ширкат намудаанд.

бастаи Академияи илмҳои ҶТ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор.

Ғафурзода Абдухалил Давлаталӣ – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, Ректори Донишқадаи идоракунии давлатии назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон.

Тақлифу тавсияҳои амали аз ҷониби устодон қорқардашуда, чиҳати омода намудани лоиҳаҳои Кодекси меҳнати ҶТ, Кодекси

Каримов Х.С.
– ассистент

Шабонов Ш.С.
– ассистент

Азамқулов Ф.Х.
– ассистент

Раҷабзода Х.Р.
– ассистент

Мачидова Р.С.
– лаборант

Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ғ.М., Мирзозода П.З., Мирбобоева Р.В., Ризоева С.К., Кабутов Э.Д., Мавлоназаров О.А. (дотсентон), Муминов Н.И., Хоҷаева Р.М., Шарифов И.М. (муаллимони калон), Саъдиев И.З., Сангов С.И., Каримов Х.С., Шабонов Ш.С., Азамқулов Ф.Х., Раҷабзода Х.Р. (ассистентон), Мачидова Р.С. (лаборанти кафедра).

ФАНҲОИ ТАЪЛИМИИ КАФЕДРА

Дар айни ҳол дар кафедра аз 21 фанни таълимӣ ба донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ ва донишҷӯёни факултетҳои иқтисодии донишгоҳ дарс дода мешавад, аз ҷумла аз фанҳои ҳуқуқ, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи меҳнатӣ, ҳуқуқи сайёҳӣ, ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ, ҳуқуқи молия, ҳуқуқи андоз, ҳуқуқи

барномаи таълимӣ (силлабус) таъмин мебошанд.

КОРҲОИ ИЛМӢ-ТАДҚИКОТИИ КАФЕДРА

Дар давоми 38 соли фаъолият дар кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тичорат зиёда аз ҳазор асарҳои илмӣ, илмию методӣ ва илмию оммавӣ аз ҷоп бароварда шуд, ки онҳо ба таълиму тарбия, ҳалли нуксонҳои қонунгузорӣ ва мушкилоти илми ҳуқуқшиносӣ равона гардидаанд. Аз ҷумлаи онҳо 65 китоби дарсӣ ва монографияҳо, 51 воситаи таълимӣю методӣ, 55 барномаи таълимӣ ва дастури методӣ ва 829 мақолаи илмию оммавӣ ва фишурда. Дар баробари ин асарҳои илмӣ-методӣ барои дар сатҳи хуб бо маводи таълимӣ баргузор намудани дарсҳои тадрисшавандаи кафедра кӯмак менамоянд.

Аз соли 1981 то соли 2019 дар заминаи кафедра 35 на-

Абдулоева, Т. Маҳмадхоннов, Д.Ш. Сангинов, Б.Ю. Ахунوف, А. Чоршанбев, П.З. Мирзозода, Р.В. Мирбобоева, Ф.А. Маҳмадшоев, Ф.М. Аминова, Э.Д. Кабутов, А.С. Пулотов, Ш.А. Тоҷибоев, С.К. Ризоева, О.А. Мавлоназаров, П.Р. Пирзода, Н.А. Табаров.

ҲАМКОРИҲОИ КАФЕДРА

Таълифоти устодони кафедра дар Россия, Эстония, Литва, Латвия, Арманистон, Ўзбекистон, Қазокистон, Полша, Молдова, Гурчистон ва дигар кишварҳои хориҷӣ ба таъб расидаанд. Кафедра бо як гурӯҳ олимони мактабҳои олиии мамолики ИДМ, аз ҷумла бо кафедраи ҳуқуқи граждани, тичоратӣ ва соҳибкории Донишгоҳи давлатии Маскав ба номи М.В. Ломоносов, кафедраи ҳуқуқи граждани Донишқадаи ҳуқуқшиносии Қазокистон, кафедраи ҳуқуқи граждани Пажухишгоҳи фалсафа ва

ДАСТПАРВАРОНИ КАФЕДРА

Устодон ва дастпарварони кафедра низ айни ҳол ба дараҷаҳои баланди илмӣ расида, дар вазифаҳои пурмасъул қору фаъолият низ менамоянд.

Клеандров Михаил Иванович – Ҳуқуқшиноси шоистаи Федератсияи Россия, Арбоби илми Федератсияи Россия, узви вобастаи Академияи илмҳои Россия, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, Сарҳадими илми баҳши ҳуқуқи соҳибкории Институти давлат ва ҳуқуқи Академияи илмҳои Россия.

Амосов Сергей Михайлович – Ҳуқуқшиноси шоистаи Федератсияи Россия, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, муовини раиси Суди олиии арбитражии Федератсияи Россия.

Раҳимзода Маҳмад Забир – Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон, узви во-

маорифи ҶТ, Кодекси бонкии ҶТ, Қонунҳои Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи шарикҳои давлат ва баҳши хусусӣ», «Дар бораи экспертизаи зиддикоррупсионии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ», «Дар бораи тайёр намудани мутахассисон бо назардошти талаботи бозори меҳнат», «Дар бораи бехатарии маҳсулоти хӯрокворӣ», «Дар бораи баҳисобгирии инфиродӣ дар низомии суғуртаи хатмии нафақавӣ», «Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ», «Дар бораи мораторияи санҷишҳои фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истеҳсолӣ», «Дар бораи ангишт», «Дар бораи таҳсилоти иловагӣ», «Дар бораи фаъолияти инноватсионӣ» ва ғайра пешниҳод гардидаанд.

Таҳия
Дониёр САНГИНОВ

ТАЪСИРИ РАВАНДҶОИ ҶАҶОНИШАВӢ БА ҶАВОНОН

Инсоният дар нахустин лаҳзаҳои офариниш ва зиндагии ибтидоӣ ҷаҳонро барои худ кашф намуд, ки аз омилҳои гуногуни мусбат ва манфӣ иборат буд. Бо сипарӣ гардидани давраи муайян аз ҷаҳони мавҷудбуда, ҷаҳонро барои худ бунёд намуд, ки маҳаки асосии онро адолат ва эҳтиром гузоштан ба ҳуқуқи озодаҳои инсон ва шаҳрванд ташкил меод. Ба инсон дар заминаи санадҳои мушаххас озода дода шуд то тавонад тафаккури инсонии худро ба қор андохта, бад-ин васила ҷомеаи башари солим нигоҳ дорад.

Дар марҳилаи кунунӣ, ки ҷомеаи инсонӣ симои зоҳири худро ба таври кулӣ дигаргун намудааст ва нияти кашф намудани сайёраи дигарро дорад, баъзе аз давлатҳои пешоҳангу абарқудрат ва гурӯҳҳои манфиатҳои хостори дигаргун намудани ҷаҳонро намода, меҳонд дар заминаи инсонӣ якҷаҳумрон бошанд. Онҳо ҳадафи пешанамудаи худро тавассути рӯи қор овардани манфиатҳои сиёсӣ ва иқтисодӣ, ташкил намудани гурӯҳҳои террористиву экстремистӣ, ба роҳ мондани гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир ва қор намудани шабакаҳои гуногуни иҷтимоӣ амалӣ намуда истодаанд.

Таҷриба ва амалияи ҷомеаи башарӣ бозгӯкунандаи он аст, ки ин қабил давлатҳо ва гурӯҳҳо дар аксар маврид меҳонд ҳадафҳои худро тавассути гурӯҳи муайяни шаҳрвандон, ки аксарияти онҳо ҷавонон ташкил медиҳанд, амалӣ намоянд. Боиси нигаронист, ки рӯз то рӯз шумораи созмонҳои террористиву экстремистӣ зиёд гардида, аҳолии гумроҳу беҳирад, ки надендае аз ояндаи хеш ва наздиқон надоранд, ба доми нақшакашидае, ки оқибати он танҳо гумномист, фуру мебарад. Ҷавонон фирефташуда ва ё субъекти асосии ин гуна созмонҳо ташкил медиҳанд, ки қосат нигаронкунанда ва марҳилаест ҳассос. Бо ин назардошт, зарурияти тавачҷуҳи бештар зоҳир намудан ба ин кишри ҷомеа ва пешгирии шомилшавии онҳо ба ҳар гуна ҳизбу ҳаракатҳои манфиатҷӯӣ ба миён омадааст.

Конуни ҚТ «Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон» аз 15 июли соли 2004 асосҳои ташкиливу ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодии тарбия, ташаккул ва камолоти ҷавононро муқаррар намуда, зеро ин мафҳум гурӯҳи иҷтимоиву демографиеро дар назар дорад, ки ҳудуди синни онҳо фарогир аз 14 то 30-сола аст. Олимони чор зинаи синну солии ҷавононро ҷудо менамоянд, аз ҷумла, давраи наврасӣ (14-16-сола), айёми ча-

вонӣ (17-19-сола), ҷавонӣ (20-24-сола) ва ҷавони барқамол (25-30-сола), ки дар се зинаи охир имконияти дигаргун намудани фикру ақидаи онҳо хеле осон ва имконпазир аст. Дар марҳилаҳои зикргардида, ҷавонон ба фаъолияти мустақилона баромада, қушиши ҳарчи бештар маблағ ба даст овардан ва зиндагии сарватмандона доштаре менамоянд.

Олимони соҳаи илми ювенология (ҷавоншиносӣ) зиндагии ҷавононро ба се марҳила ҷудо менамоянд, ки дар марҳилаи дуум ҷавонон вориди муносибатҳои ҷамъиятӣ гардида, ба дилхоҳ қору фаъолият қодир мебошанд. Ба ақидаи К. Манхейм «ҷавонон табиати на прогрессивӣ ва на консервативона (қуҳнапарастона) доранд, балки онҳо потентсиал (иктидор) ҳастанд, ки ба ҳама гуна тағйирот қодиранд».

Мақсад аз зикри матолиби мазкур дар он ифода меёбад, ки айни замон нафарони шомил ба ин ё он гурӯҳи террористиву экстремистӣ ва нафароне, ки дар сомонаҳои иҷтимоӣ нишаставу қонибдорӣ ақидаҳои ботилу ғаразнокӣ гурӯҳҳои мухталиф мебошанд, синну солшон аз 16 то 30-сола аст. Яъне, дигаргун намудани ақидаи ин қабил афрод қори сахт набуда, вақти зиёдро низ талаб наменамояд, аммо метавонад барои ҷомеа хатари қиддиро бор оварад.

Масъалаи дигари нигаронкунанда дар он зоҳир меёбад, ки дини мубини ислом ба зумраи роҳ ва василае табдил ёфтааст, ки гурӯҳҳои алоҳида барои амалӣ намудани ҳадафҳои худ аз он ба таври моҳирона истифода менамоянд. Яъне, ин қабил афрод хуб оғаҳанд, ки аксарияти мардуми мусулмон барои дину мазҳаби худ ҳастияро мебахшад ва аз лиҳози донишҳои динӣ ҳамагарафа омода нестанд. Бо ин назардошт, ин дини поқу беолоиш ва инсонпарваронаро яке аз роҳи расидан ба ҳадафҳои худ қарор додаанд, ки таҷрибаи талхи давлатҳои исломии муосир бозгӯкунандаи он аст. Лозим ба ёдоварист, ки аксарияти низоъҳои мусаллаҳона ва ҷан-

гҳои шаҳрвандие, ки дар солҳои қаблӣ ва имрӯз ба вучуд омадаанду қор доранд, решапаивандии худро маҳз аз ҳамин ҷабха мегиранд.

Аз ин рӯ, зарур аст, ки донишҳои динӣ ва сатҳи маърифатнокии мардум боло бардошта шавад то онҳо дуруст дарк намоянд, ки дини ислом ба ҳизбу сиёсат, ҷангу одамқушӣ ва ғорату дуздӣ ягон рабте надошт, надорад ва нахоҳад дошт.

Агар пешрафти илму техника ва рӯи қор омадани ҷаҳони сабз (интернет) дастоварди бузурги инсоният маҳсуб ёбад, пас истифодаи нодуруст ва ғайримақсаднокӣ он ба сифати мушқилоти асосии ҷомеаи башарӣ ва давлатҳои рӯ ба рушд қарор гирифтааст. Зеро роҳи аз ҳама осон ва судманди ҷалб намудани ҷавонон аз қониби гурӯҳҳои ҷинойтпеша маҳз шабакаҳои интернетӣ қарор гирифтаанд. Яқин аст, ки идора намудани шабакаҳои умумиҷаҳонии интернет ва пешгирии намудани шомилшавии ҷавонон ба ҳизбу ҳаракатҳои тундраву террористӣ хеле мушқил ва дар баъзе маврид ғайри имкон аст. Бо вучуди он, ки имрӯз амалия бозгӯкунандаи воқеият аст, аммо баъзе созмонҳои давлатҳои алоҳида меҳонд дидаву доништа ба шомилшавии ҷавонон тавассути шабакаҳои интернетӣ заминагузорӣ намоянд, ки боиси таассуф ва нигаронист. Аммо, фаромӯш набояд қард, ки давлати соҳибхитӣ сиёсати дохилӣ ва хоричӣи худро мустақилона муайян ва амалӣ менамояд. Дар ҳолатҳои зарурӣ имконияти маҳдуд намудани ҳуқуқи озодаҳои инсон ва шаҳрванд, аз ҷумла ҳуқуқи истифода аз воситаҳои ахбори омма қор дорад, ки он бо мақсади таъмини ҳуқуқи озодаҳои дигарон, тартиботи ҷамъиятӣ, ҳимояи соҳти конституционӣ, тамомияти арзӣ, ахлоқи ҷомеа, сихати аҳоли ва ғ. анҷом дода мешавад. Аз ин рӯ, вазифаи

Некруз САФАРЗОДА
ассистенти кафедраи ҳуқуқи
инсон ва ҳуқуқшиносии муқоисавӣ

аввалиндараҷаи мо ҷавонон ва мардуми шарифи тоҷик аз он иборат аст, ки ҳадафҳои ғаразнокӣ гурӯҳҳои манфиатҷӯӣро хуб дарк намоем, фирефтаи суҳанони бофтаву соҳтаи онҳо нагардем ва нагузоре то онҳо ба оромиву осудагии Ватани азизамон ҳалале ворид намоянд. Аммо, дар аксар маврид мушоҳида менамоем, ки ҷавонон ва ҷомеаи ин ҳолатро ноҳида мегиранд, ки қорест хато, зеро бетарафии онҳо эҳтимолияти ба вучуд овардани амалҳои нагинро дорад. Бо ин назардошт, зарур аст, ки муттаҳидона ва иттифоқона баҳри суботу оромӣ ва озодаиву ободии меҳани маҳбуби худ ҳастӣ ва иқтидори инсониямонро ба қор бурда, бетарафиеро аз худ дур намоем, зеро бетарафӣ бешарафист.

Дар ҳоле, ки ҷаҳонро хатари таҳдиди бештари радикализм, терроризм ва экстремизм таҳдид менамояд ва созмонҳои давлатҳои инсоният қаророти оромиву осудаҳои насли башариятро намедиханд, моро месазад аз ҳарвақта бештар Ватани худро дӯст дорем ва яқову яқдилона баҳри таъмин намудани яқпорчагии он тамоми ҳастии худро сафарбар намоем. Сиёсати пешанамудаи Пешвои муаззами миллатро пуштибонӣ намуда, дар атрафи сарвари сиёсии худ муттаҳид бошем ва нагузоре то ноҳалафеву ватангумқардае ҳадафу мақсади ғаразнокӣ худро ба сари миллату мардуми тоҷик бор ва амалӣ намояд.

Мо ҷавонон қуввае ҳастем, ки имконияти анҷом додани ҳама амалро дорем ва метавонем аз ҳама мушқилӣ раҳо ёбем, танҳо дар сурати муттаҳидӣ, яқдилӣ ва яқромӣ. Моро месазад ақл ва зовати баланди инсонии худро қор фармуда, натаҷҳо миллату давлат, балки ҷомеаи башари солим нигоҳ дорем, зеро мо иқтидори инро дорем ва мо метавонем.

Далер БОБОЕВ
донишҷӯи соли 1

Масъалаҳои ҳуқуқи амволии зану шавҳарро қонунгузори Тоҷикистон, маҳсусан боби 7-и Кодекси оилаи ҚТ ба танзим медорад. Мувофиқи моддаи 34-и кодекси мазкур амволе, ки зану шавҳар дар давраи зановуҷӣ ҷамъ қардаанд, моликияти муштараки онҳо мебошанд.

НИКОҶ ВА АМВОЛИ ҶАМСАРОН

Амволе, ки ба зану шавҳар то ақди никоҳ тааллуқ дошт, инчунин амволе, ки дар давраи зановуҷӣ зан ё шавҳар ҷамҷун ҳада ё мерос гирифтааст, инчунин ашӯи истифодаи шахсӣ (либос, пойафзол ва ғайра), ба истиснои ҷавохирот ва зебу зиннат, гарҷанде дар давраи зановуҷӣ аз ҳисоби маблағҳои умумиашон ба даст овардаанд, моликияти шахсии ҳар қадоме онҳо мебошад.

Ҳангоми тақсими амволи муштарак ҳиссаи зану шавҳар баробар аст. Аммо суд метавонад бо дарназардошти манфиати фарзандони ноболиғ, қорношоямии онҳо, инчунин агар яке аз онҳо бо сабабҳои узрнок даромад нагирифта бошад, инчунин дар сурати қор доштани ҳолатҳои дигари қобили тавачҷуҳ, ҳиссаи зан ё шавҳарро зиёдтар қунад. Оид

ба ин масъала дар моддаҳои 24, 38-и кодекси мазкур созишномаи зану шавҳар ва дар боби 8 аҳдномаи ақди никоҳ пешбинӣ гардидааст. Азбаски амвол аз онҳо хардуряшон мебошад, зану шавҳар метавонанд бе даҳолати ягон қас молу мулкшонро бо созишнома тақсим қунад ва дар ҳолати ба вучуд омадани баҳс ба суд мурочият намоянд.

Аҳдномаи ақди никоҳ – созишномаи шахсоне мебошад, ки издивоҷ меқунад ё созишномаи зану шавҳаре аст, ки ҳуқуқи амволӣ ва уҳдадорҳои онҳоро дар давраи зановуҷӣ ва дар ҳолатҳои бекор намудани он муайян менамояд. Аҳдномаи ақди никоҳ дар шакли ҳаттӣ баста шуда, бояд аз қониби нотариус тақдир қарда шавад. Риояи нақардани ин расмиёт боиси беъътибор донистани аҳднома мегардад.

Аҳдномаи ақди никоҳ метавонад ҳам нисбати амволи мавҷуда ва ҳам ояндаи зану шавҳар баста шавад. Ҳуқуқ ва уҳдадорҳои пешбини-намудаи аҳднома метавонад ба муҳлатҳои муайян маҳдуд қарда шавад ё бо шартӣ фаро расидан ё нарасидани шароити алоҳида вобаста қарда шавад. Созишнома дар бораи тағйир додан ё беъътибор донистани он дар ҳамон шакле, ки аҳдномаи ақди никоҳ баста мешавад, ба имзо мерасад. Ба яққониба рад намудан иҷрои аҳдномаи ақди никоҳ иҷозат дода намешавад. Бо талаби зан ё шавҳар аҳдномаи ақди никоҳ бо ҳалномаи суд тибқи асос ва тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании ҚТ тағйир дода ё бекор қарда шуданаш мумкин аст. Бояд гуфт, ки зану шавҳар метавонанд муҳлати

аҳдномаи никоҳро бо ризояти яқдигар муқаррар намоянд. Ҷамсарон ҳуқуқ доранд, ки муҳлати аҳдномаи никоҳро вобаста аз мундариҷаи он ба муддати 5 сол, 10 сол ё зиёда аз он муқаррар намоянд.

Мувофиқи моддаи 43-и Кодекси оилаи ҚТ зану шавҳар имконият доранд, ки ҳар вақте хоҳанд, аҳдномаи никоҳро тағйир диҳанд ё бекор қунад. Дар ин маврид созишнома дар бораи тағйир додан ё бекор қардани аҳномаи никоҳ баста мешавад, ба имзо мерасад. Аҳдномаи никоҳ бо дарназардошти шартҳои дар он гузошташуда хатман бояд иҷро гардад. Барои ҳамин қонунгузор аз иҷрои аҳдномаи никоҳ даст қашидани яке аз тарафҳоро иҷозат намедихад. Қонун муқаррар меқунад, ки дар ҳолати ба созиш наомадани зану шавҳар бо талаби яке аз онҳо аҳдномаи никоҳ метавонад бо ҳалномаи суд тағйир дода ё бекор қарда шавад.

ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ

Оперативно-розыскная деятельность является самостоятельным видом правоохранительной деятельности, осуществляемым специально уполномоченными на то государственными органами с использованием негласных правовых средств. Согласно ст. 1 Конституционного закона от 25 марта 2011 года № 687. КЗ «Об оперативно-розыскной деятельности» под оперативно-розыскной деятельностью (далее-ОРД) понимается вид деятельности, осуществляемой гласно и негласно оперативными

ной из наиболее актуальных в современном уголовном судопроизводстве. Ни в процессуальной доктрине, ни в правоприменительной деятельности не существует единого мнения по этому вопросу.

В уголовно-процессуальной науке предлагаются различные способы решения этой проблемы, от использования напрямую результатов ОРД в качестве доказательств (с определенными оговорками или без таковых) до возможности формирования на их осно-

вещивания, отмечает Е.А. Доля, обусловлено различием их правовой природы, которая объективно предо-пределяет предназначенность и допустимые пределы их использования. Результаты ОРД изначально не могут отвечать требованиям, предъявляемым к процессуальным доказательствам, так как они получаемы ненадлежащим субъектом и ненадлежащим способом. В ч. 1 ст. 86 УПК РТ изложен исчерпывающий перечень субъектов, наделенных правом собирать доказательства. К ним относятся: суд (судья), прокурор, следователь и дознаватель. «Иные лица, в том числе сотрудники правоохранительных органов, уполномоченные на производство оперативно-розыскных мероприятий, а также руководители органов, осуществляющих ОРД, могут лишь представлять предметы и документы для приобщения их к уголовному делу в качестве доказательств». В частности, законодатель специально подчеркивает недопустимость возложения на то лицо, которое проводило или проводит, по конкретному уголовному делу оперативно-розыскные мероприятия, полномочий по проведению дознания по этому делу (ч. 2.ст. 40 УПК РТ).

Процесс доказывания включает такие этапы, как собрание, проверка, оценка доказательств и их последующее использование при расследовании преступлений. И если касаться одного из первых этапов процесса доказывания – собирания, то он связан прежде всего с производством следственных действий. При проведе-

нии оперативно-розыскных мероприятий формируются не доказательства, а результаты ОРД, то есть сведения, полученные в соответствии с КЗ об ОРД, о признаках, подготавливаемого, совершаемого или совершенного преступления, лицах, подготавливающих, совершающих или совершивших преступление и скрывшихся от органов дознания, следствия или суда.

Сами по себе, результаты ОРД не являются доказательствами. Они не могут быть непосредственно использованы в качестве таковых для установления предмета доказывания в целом и, в частности, виновности лица в совершении преступления, так как порядок их получения отличается от процедуры получения уголовно-процессуальных доказательств. Например, лицо оказывает конфиденциальное содействие органу, осуществляющему ОРД, и в ходе производства ОРМ лично наблюдало обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу. Для того, чтобы информация, известная данному лицу, приобрела силу доказательства, сведения об этом лице и о его участии в данном мероприятии должны быть переданы следователю: (дознавателю), который проводит в отношении данного лица допрос в целях выяснения, обстоятельств, имеющих значение для дела, а доказательством будут не сведения, сообщенные оперативному сотруднику, а его свидетельские показания, данные в ходе допроса.

Материалы, полученные в ходе ОРД, должны прой-

Абдуджабор РАДЖАБОВ
ассистент кафедры судебного права и прокурорского надзора

ти процессуальный путь преобразования сведений в доказательства. Для вовлечения в уголовное дело информации, полученной не процессуальным путем, необходимо дополнительно произвести следственные действия, которые позволят субъектам процессуальной деятельности воспринять факты и обстоятельства, имеющие значение для дела, и облечь их в определенную уголовно-процессуальную форму. Для того чтобы получить полноценное доказательство, результаты ОРД должны, содержать: сведения, имеющие значение для установления обстоятельств, подлежащих доказыванию указания на источник-получения предполагаемого доказательства или предмета, который может стать доказательством, а также данные, позволяющие проверить в процессуальных условиях доказательства, сформированные на их основе.

подразделениями государственных органов, уполномоченных на то настоящим Федеральным законом, в пределах их полномочий посредством проведения оперативно-розыскных мероприятий в целях защиты жизни, здоровья, прав и свобод человека и гражданина, собственности, обеспечения безопасности общества и государства от преступных посягательств.

Проблема использования результатов оперативно-розыскной деятельности в уголовно-процессуальном доказывании является од-

не из доказательств. Не содержит однозначного решения анализируемой проблемы и действующие нормативные правовые акты.

Рассматривая данную проблему, необходимо указать на отличие оперативно-розыскной деятельности от уголовного судопроизводства. Помимо различия в своей правовой природе, нельзя ставить знак равенства между результатами ОРД и доказательствами, на это обращает внимание и Уголовно-процессуальный кодекс РТ.

Отличие результатов

ВАҲДАТИ МИЛЛӢ – НЕЪМАТИ БЕБАҶО

Раҳматшо МУҲАБАТОВ
донишҷӯи соли 2

27-уми июни соли 1997 дар таърихи навини давлати соҳибистиклоли Тоҷикистон ҳамчун яке аз санаҳои тақдирсоз, яъне рӯзи иттиҳоди ҷовидонаи миллати куҳанбунёди тоҷик бо харфҳои заррин сабт шудааст ва мардуми шарифи мамлакат ҳар сол фарорасии онро бо ифтихору шодӣ ва шукӯҳу шаҳомати ҳосса ҷашн мегиранд. Ин рӯз – рӯзи Ваҳдати миллӣ аст!

Ваҳдат бехтарин неъмат, ҳаёти инсон, орзуву армон, тақими давлат, наҷоти миллат, рушди тоҷикон, нумуи даврон, ҳастии инсон дар ҳар

замину замон аст.

Ваҳдати миллӣ барои ҳастии миллати бостонии мо дар баробари забони модарӣ ва дигар рукҳои давлатдорӣ амоннакши тақдирсоз дорад. Чи тавре ки дар хотир дорем, дар он рӯзҳо хатари пароканда шудани миллати тоҷик, порагардидани он ва аз байн рафтани давлати тозаистиклоли тоҷикон дар пешорӯи таърихи навини мо қарор гирифта буд. Хушбахтона, миллати сарбаланди тоҷик ба муваффақиятҳои беназир соҳибгардид ва ба ҷомеаи ҷаҳонӣ намунаи бехтарини ваҳдатсозиро нишон дод.

Имрӯз мо бояд сулҳу субот ва ваҳдати миллиро чун гавҳарҳои ҷашм ва сарвати бебаҳо хифз намоем, ба кадрҳои манзаланги истиқлолият ва дав-

латдорӣ мустақилона расем, худро ҳамтақдир ва ҳаммароми миллати хеш донем ва аз неъматҳои бузурги Ватану ватандорӣ ифтихор намоем.

«ЗАХМҶОИ МИЛЛАТ»

Зайниддин ВАРҚА
Ёвари калони прокурори
вилояти Хатлон, мушовири
адлияи дараҷаи 1

(Идома аз шумораи гузашта)

Ханӯз чанд сол муқаддам Чингиз Айтматов аз эҳё гаштани номи ин Ахриман ва Заҳхоки давраи хеш, пайдо гаштани кӯчаю гулгашту таробхонаҳо ба номи Чингизхон тариқи расонаҳои даврӣ бонги изтироб зада буд. Натиҷаи бепарвоии ҷомеаи байналмилалӣ, ки имрӯз дар Муғулистон созмонҳои ошкорои «Чингизхон-Гитлер» барин равияҳои неофашистӣ пайдо гашта, ғояҳои пеш гузошта мешавад, ки дар асри XXI Чингизхон навбатӣ дар Муғулистон бояд пайдо шавад!

Агар бар асари амалҳои манфури Чингизхон ва фарҳанги ҷангалии онҳо тамаддуни пешрафтаи миллати мо ва дигар халқҳо нест ва олимону миллионҳо инсон аз дами теғ гузаронида намешуд, шояд инсоният ҳаво-пайморо на соли 1905 балки соли 1505 сохта, ба кайҳон бошад на соли 1961 балки соли 1561 парвоз мекард! Бо иборати дигар, ин шахси нимвахшӣ ва ҷангалӣ бо ҳаракатҳои ҷинояткоронаи хеш тамаддун ва пешравии ҷомеаи ҷаҳони барои на камтар аз 500-600 сол ба қафо партофт! Ана чи маъно дорад фоҷиаи ба сари башарият овардаи Чингизхон!!!

Аз ин рӯ, ҷомеаи ҷаҳонӣ ва алаҳхусус халқи тоҷик ва Тоҷикистон аз он заҳмҳои бардоштаи ҷонию маънавий, равонӣ ва иқтисодӣ аз дасти ноҳалафе чун Чингизхон ҳукуки маънавиеро дорад, ки бо истифода аз минбари баланди СММ, ЮНЕСКО ва дигар созмонҳои байналмилалӣ номи ин шахсу ворисони хунхорашро ба мағороти тариқи таъриҳӣ дар яқоягӣ бо халқҳои ҷабридаи Аврупо ва Осиё бурда партоянд!

Ин вазифаи шаҳрвандии ҳар яки мост! Дур шудан аз ин воқеаҳо бо гузашти 800 сол маънои онро надорад, ки авлодони мардуми ҷабри-

БА МУНОСИБАТИ 800-СОЛАГИИ ҲУҶУМИ ЧИНГИЗХОН БА ТОҶИКИСТОНИ ТАЪРИХӢ - ОСИЁИ ВУСТО ДАР СОЛИ 1219 ВА МИЛЛИОНҲО ҚУРБОНИЁНИ ТОҶИК (ХОЛОКОСТИ ТОҶИКОН) ҲАМЧУНИН 80-СОЛАГИИ ШУРӢИ ҶАНГИ ДУЮМИ ҶАҲОН АЗ ТАРАФИ ЧИНГИЗХОНИ СОНӢ – ГИТЛЕР ДАР СОЛИ 1939 БАҲШИДА МЕШАВАД

да ин аъмоли нангин, ҳамакори Чингизхон манфур ва золим ба фаромӯшхонаи таъриҳӣ супорида бошад. Баръакс, бо гузашти солҳо, қарнҳо ин заҳмҳои рӯшантар хоҳанд шуд!

Аз ин рӯ, пешниҳод дорам, ки аҳли зиёи кишвар дар арафаи 800-солагии ҳуҷуми ин шахси манфур ва қотили авлодонамон ва қотили тухмаи одамизод бетараф набоянд ва барои аз байн бурдани «ин чеҳраи кассифи қатли омми тухмаи одамӣ» чораҳо андешанд!

Ин масъала бояд то долонҳои СММ, ЮНЕСКО ва ШОС қашида шавад!

Соли 2019 бояд соли пайвасти омӯхтани фарҳанги миллӣ ва таъриҳи заҳмҳои Тоҷикистон барои ҳар як тоҷик бошад.

Мо ҳеҷ гоҳ фоҷиаи бузургии ба сари миллати мо овардаи ин хунхор ва ворисонашро дар ҳеҷ давру замон нахоҳем бахшид. Фаромӯш намудани ин фоҷиаи миллӣ ва байналмилалӣ гуноҳи нобахшиданиест дар назди миллионҳо куштаҳои бани одамизод, аз ҷумла авлодони миллати мо ва сӯхтани ҳазорон шаҳру деҳоти шуқуфон ва оташзанию поймолкунии ҳазорон китобу дастхатҳо, нест намудани фарҳанги мо ва тамаддуни пешрафтаи башарият! Масалан, замони вучуддошти Иттиҳоди Шӯравӣ дар Қазоқистони шӯравӣ хоҳанд, ки ба номи аввалин кайҳоннаварди муғул Гугурагча кӯчаеро номгузорӣ намоянд, лекин пирамардон ва аҳли зиёи қазок ба ин зид бароманданд. Медонед барои чи хонандаи азиз? Мӯйсафедони қазоку зиёиён иброд доштанд, ки кайҳоннаварди муғул шояд инсонии хубе бошад, лекин мо қатлу қуштори Утрорро то ҳол аз тарафи Чингизхон фаромӯш накардаем (аввалин қатлу қуштори мардуми Осиёи Марказӣ аз ҳамин шаҳр, ки имрӯз марзи Қазоқистон аст шурӯъ гашта буд!). Бо ҳамин, макомотҳои хизбӣ ва шӯравӣ муҳри хомӯширо ба лаб ниҳоданд. Мана инро худшиносии миллӣ ва масъулияи дар назди миллат менаманд, гарчанде, ки дар Қазоқистони имрӯза низ баъди пошхӯрии Иттиҳоди

Шӯравӣ ашхоси бо номи Чингизхон ифтихорманд муттаасифона пайдо гашта истодаанд!

Бигузур маҷмааи ёди қурбониёни ин фоҷиаи миллӣ дар пойтахт, шаҳри Душанбе пайдо шавад, то ҷаҳониён аз фоҷиаи азими ба сари миллати мо овардаи ин хунхор хабар ёбанд, зеро таъриҳ гувоҳ аст, ки дар ҳеҷ қучо Чингизу ворисонаш инсонҳоро қатл накарданд бо он шумораи азиме, ки тоҷик ба қатл расонида шудааст! Бо иборати имрӯза, ин бузурғтарин холокостии инсонӣ нисбати башарият буд ва бояд бо номи «холокостии тоҷикӣ» дар таъриҳ маъруф гардад!

Ҳуди санадҳои байналмилалӣ ҳуқуқӣ аз ҷумла Эълумияи умумии ҳуқуқӣ башар ва дигар санадҳои ҳуқуқӣ тарғиби зуроварӣ, генотсид ва шабеҳаи манфури чунин шахсиятҳои дар таъриҳ накши манфӣ бозидаро манъ мекунанд ва ин санадҳо ба манфиати мо амал хоҳанд кард!

Санаи 9 декабри соли 1948 Конвенсия оид ба пешгирии генотсид ва ҷазо барои содир намудани он қабул гашта, бо иборати дигар ба таври расмӣ ин ҳаракати зидди тухмаи одамӣ дар микёси байналмилалӣ чун ҷиноят эътироф гардид. Дар ҳамин давра, санаи 10 декабри соли 1948 Эълумияи умумии ҳуқуқи башарӣ СММ қабул гашта, генотсид чун поймолкунии саҳти принсипҳои ҳуқуқи байналхалқӣ ва ҳуқуқ ва озодии инсон доништа шуд.

Яке аз масъалаҳои, ки ворисони кишварҳои ба чунин ҷиноятҳо дастада мехоҳанд ҷиноятҳои ворисони худро пинҳон дошта ва баъдан намоишкорона аз онҳо дохӣ созанд, ин қабул гаштани Конвенсия оид ба пешгирии генотсид ва ҷазо барои содир намудани он ба фикри онҳо хело дер, дар соли 1948 аст.

Аз ин бармеояд, ки «сархӯрони таъриҳ» ва кишварҳои имрӯзаи ворисашон барои аъмоли то соли 1948 гӯё ҷавобгар ва масъули аз байн бурдани номи онҳо низ нестанд ва ин асос барои тарғиби Чингизхону дигар ворисонаш дар сайёраи Замин гашта истодааст. Дар ин асос, қонун догма нест ва метавон ба он тағйир-

ту илова даровард ва тарғиби дохӣне чун Чингизхону ҳамтоёни сархӯри ӯро маҳкум карда, номашонро ба фаромӯшхонаи таъриҳ ва ё қаъри нобуди партофт! Зеро тарғиби Чингизхону мисли ӯ барин золимон, ҳуди санадҳои дар ин самт қабулгаштаро бемантик мегардонанд ва ахиран неофашизми зухурқунандаро дар ин асри нанатехнология ва алоқаи зудраси кайҳонӣ бо тамоми пайомади бадаш рӯи об хоҳанд овард.

Ҳамин зуроварӣ, терроризму ифротгарии динӣ низ натиҷаи тарғиби 28 соли охири «қорномаҳо»-и Чингизхону Гитлер бар асари аз байн рафтани идеологияи башардӯстонаи зидди чингизии фашистии Иттиҳоди Шӯравист, на чизи дигар!

Тирамоҳи соли 2019 ба ҳуҷуми ғоратгарона ва қатлу қуштори Чингизхон ба ватани таъриҳии мо расо 800 сол пур мешавад ва дар ҳамин асос тирамоҳи имсол низ ба ҳуҷумҳои ғоратгаронаю шурӯи Ҷанги Дуюми Ҷаҳон аз тарафи Гитлери қотил дар соли 1939 низ 80 сол пур мешавад. Тазоди таъриҳӣ ва хело монандии рақамҳо инчӯ ба мушоҳида мерасад, хонандаи заки-табӣ ман! Яъне рақамҳои 800 ва 80!

Аз замони даҳшотноктарин қатлу қуштору зеру забар намудани фарҳанги ҷаҳонӣ бо сарвари Чингизхон то ҷанги нисбатан хурдтари Гитлер дар муқобили башарият ҳамагӣ як рақами «0» намерасад! Ки гуфта метавонад, ки ҳеҷ гоҳ мисли Улан-Батор, ки хайкали барқадди Чингизхон – даҳшотноктарин душмани тухмаи инсонӣ дар асри нанотехнология гузошта шудааст, лоақал баъди 100 сол дар хиёбонҳои Берлин хайкали азими Гитлери хунхор пайдо намешавад?!

Ба андешаи банди ва иборати «одамизоди шир хом хӯрда», ҳатман ин амал мисли Чингизхон баъди чанд солаи тақрор хоҳад шуд! Агар воқеан, ҷомеаи башарӣ нисбати гузаштагону фарҳанги сӯхтаи худу душманони башарият чунин муносибатро роҳандозӣ намояд!

Ба фикри камина хайкали Чингизхону эътирофи миллии ӯ ин худ тарғиби ғояҳои зуроварӣ, одамқушӣ, мубориза барои нест

намудани тухмаи башарият (генотсид) аст на чизи дигар. Дар ин асос, дигарон аз бемалии ҷомеаи ҷаҳонӣ ва кишварҳои вориси ҷабридагон маъво гирифта, ҳатман ба хотири қотилон хайкал хоҳанд гузошт. Хайкали Чингизхон ин худ аллақай шабеҳаи сояи Гитлер дар Олмон ва ҷаҳон аст!

Бинобар ин, пешниҳод барои қабули қонунҳои байналмилалӣ муқаммал сари ин масъала ва тағйироту иловаҳо ба санадҳои қабулгашта, ин вазифаи ҳар як инсонӣ ҷомеаи маданият ҷаҳон, аз ҷумла тоҷику Тоҷикистон аст!

Кишварҳои вориси давлату миллатҳои ҷабридаи фоҷиаи Чингизхон аз ҷумла кишварҳои Осиёи Марказӣ, Афғонистон, Ҳинд, Эрон, Чин, Корея, Покистон, кишварҳои арабӣ, Руссия, Беларусь, Украина, кишварҳои Аврупои Шарқӣ вазифадоранд, ки барои пешгирии раванди номатлуби тарғиби бепояи Чингизхон дар назди ҷомеаи ҷаҳонӣ масъалагузорӣ намоянд ва барои абад номи ин шахсу ҳамтоёнашро чун тимсоли манфӣ ва чеҳраи хунрезии таъриҳ аз миён баранд!

Ин вазифаи имрӯзаи ҳамаи давлатҳои ва бори дигар тақрор менамоям, фаромӯш набояд кард, ифротгароӣ, терроризм ва зуроварии дар гӯшаю қанори олами имрӯза ба вучуд омада, ба нақши номатлуб ва ҳаракатҳои зишти Чингизхону ёронаш дар таъриҳ саҳт алоқаманд аст!

Дар ҳамоиши байналмилалӣ кишварҳои Аврупо дар шаҳри Рига оид ба пайдо гаштани суроби неофашизм дар Аврупо бо изтиробии зиёде кайд гардид ва гуфтаи мумкин аст, ки масъалаи пайдо шудани чунин ҳаракатҳои зиддибашарӣ ва ҳамчунин пешгирии ин раванди хавфнок кишварҳои аврупоиро холо саҳт ба ташвиш овардааст.

Рӯҳи қурбониёни ду фоҷиаи бузурғтарини олам шоду ҷояшон ҷаннат бошад!

Мо дар назди рӯҳи поку пурармони гузаштагони худ дар он замони пурдашат як умр қарздорем ва ҳеҷ гоҳ намегузорем, ки Чингизхону ворисонаш дар саҳфаи таъриҳ чун дохӣю шахси тамаддунсоз дарҷ ёбанд!

СОДИРШАВИИ ҚИНОЯТ ДАР БАЙНИ ЧАВОНОН

Яке аз масъалаи бисёр мубрам, ки дар ҳаёти ҷомеа чой дорад, даст задани ноболиғон ва ҷавонон ба кирдорҳои зидди ҷамъиятӣ, аз ҷумла қиноят ба ҳисоб меравад. Боиси таассуф аст, ки ноболиғон ва ҷавонон ба чойи он ки ба андӯхтани илму маърифат, одоби ахлоқ машғул шаванд, баръакс вақти пураарзиши худро дар марказҳои компютерӣ ё марказҳои дилхуши сарф мекунанд, ки дар натиҷа аз мактабу донишомӯзи қафо мекунанд ва ин метавонад яке аз омилҳои содиршавии қиноят гардад. Шояд

сабаби болоравии шумораи қиноятҳо аз тарафи ноболиғон ва ҷавонон дар баъзе маҳалҳои ҷумҳурӣ ин пеш аз ҳама дар ҳолати паст қарор доштани қорҳои инфиродӣ, дар сатҳи зарурӣ ба роҳ намондани иҷроиши талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд”, нокифоя будани таълиму тарбия дар муассисаҳои таълимӣ, ба таҳсил фаро нагирифтани ноболиғон баъди хатми таҳсили миёнаи умумии асосӣ, зиёд гаштани марказҳои компютерӣ ва интернет-кафеҳо,

бетарафӣ зоҳир намудани волидон, омӯзгорон ва аҳли ҷомеа дар таълиму тарбияи насли наврас бошад, ки метавонанд оқибатҳои ногуворро ба бор оваранд.

Вақте қиноят аз тарафи ноболиғ содир мешавад ва дар натиҷа нисбати ӯ чораҳои ҳуқуқӣ-қиноятӣ, яъне ҷазо дар намуни маҳрум сохтан аз озодӣ татбиқ карда шавад, пас дар чунин ҳол, баъди адои воқеии ҷазо чӣ тавр метавон аз ин шахс оянда хубу некро интизор шуд.

Натиҷаҳои таҳлилҳои омӯри нишон медиҳанд, ки аз ҳама бештар дар байни ноболиғон қиноятҳои дар моддаҳои 110 (қасдан расонидани зарари вазнин ба саломатӣ), 201 (муносибати ғайриқонунии бо воситаҳои нашъадор ё моддаҳои психотропӣ), 244 (дуздӣ), 247 (қаллобӣ), 248 (ғоратгарӣ), 237 (авбошӣ) ва 249 (роҳзанӣ)-и Кодекси қиноятҳои ҚТ дида мешаванд.

Яке аз масъалаи дигар, ки аҳли ҷомеаро ба ташвиш овардааст, ин муомилоти ғайриқонунии воситаҳои нашъадор дар байни ноболиғон ва ҷавонон ба ҳисоб меравад. Бояд тазаккур дод, ки танҳо дар шаш моҳи соли 2017, 5 нафар (4 писар, 1 духтар) ноболиғон ва 205

нафар ҷавонон (202 писар, 3 духтар) бо даст доштан дар чунин қиноят дастгир шудаанд.

Мавриди зикр аст, ки таълиму тарбия, омӯхтани илму дониш ва аз худ намуни касбу ҳунар аз тарафи наврасону ҷавонон, яке аз самтҳои муҳимми сиёсати давлат ва ҳукумати ҷумҳурӣ ба ҳисоб рафта, тавачҷуҳо ғамхориҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба мавқеъ ва мақоми онҳо дар ҷомеа сол аз сол зиёд мегардад.

Новобаста аз ин ғамхориҳои ҳукумати ҷумҳурӣ сатҳи қинояткорӣ ва ҳуқуқвайронкунии ноболиғон ва ҷавонон боиси ташвиши аҳли ҷомеа гардидааст. Дар баробари ноболиғон сатҳи қинояткорӣ дар байни ҷавонон хеле зиёд ба ҷашм мерасад. Танҳо дар 6 моҳи соли 2017 мувофиқи маълумотҳои омӯри дар ҷумҳурӣ аз тарафи ҷавонон 2876 ҳолати содир намудани қиноят ба қайд гирифта шудааст. Аз ин шумора 98 нафар дар гурӯҳ, 8 нафар ҷавонони пеш доғи судӣ дошта, 3 нафар дар ҳолати мастӣ, 2652 нафар ҷавонони бекор, ташкил медиҳанд.

Хушбахтона, дар соҳтори Вазорати қорҳои до-

Рустам САБЗАЕВ
котиби маҷлиси судии суди ш. Душанбе

хилӣ «Ҳадамоти пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ дар байни ноболиғон ва ҷавонон» амал мекунад, ки бевосита дар ин самт мубориза мебаррад ва то як андоза ба коҳиш додани сатҳи қинояткорӣ ҳуқуқвайронкунӣ дар байни ноболиғону ҷавонон мусоидат менамояд. Умедворем, ки ҳама аҳли ҷомеа дар ҳамбастагӣ бо якдигар ноболиғону ҷавонро ба роҳи рости зиндагӣ, ватандӯстиву хештаншиносӣ, хифзи арзишҳои башарӣ ва дар рӯҳияи риояи конституцияву қонунҳо хидоят ва тарбия менамоянд.

Давлатманд ШАРОПОВ
донишҷӯи соли 3

Яке аз муносибатҳои наво, ки дар ҷомеаи муосир пайдо шудааст ин дар шабакаи интернетӣ мебошад. Интернет, ки яке аз дастоварди бузурги замони муосир ба ҳисоб меравад, бо хусусияти иртиботӣ ва иттилоотӣ доштани ҳаммагон истифода мекунанд. Аммо на ҳамаи иттилооти он ба манфиати ҷомеа мебошад. Зеро интернет чун «бахрест», ки дар он «ҷонварони обӣ»-и гуногун машғули шикоранд ва бояд хушёр башӣ то тӯмаи онҳо нагардӣ. Бо ҳамин мақсад КЧ дар меъёрҳои худ кирдорҳои хавфнокро криминализиатсия кардааст, ки бештар дар шабакаҳои иҷтимоии «Одноклассник»,

ИНТЕРНЕТ ҲАМ ХАТАР ДОРАД!?

Бо пешрафти илму техника дар замони муосир сол ба сол муносибатҳои ҷамъиятӣ низ тағйир меёбанд. Ин ба он водор менамояд, ки меъёрҳои дар қонунгузорӣ ин муносибатҳоро танзимкунанда низ тағйир ёбанд. Хусусан қонунгузори қиноятӣ, ки ҳадафаш хифзи ҳуқуқи озодиҳо ва манфиатҳои шахс, ҷомеа ва давлат аз таҷовузҳои қинояткорона мебошад, далели ин гуфтаҳоаст. Чунки ҳар сол ба Кодекси қиноятӣ тағйиру иловаҳо мешавад, ки ҳадафаш танзими муносибатҳои нави ҷомеа мебошад.

«Вайбер», «Инстаграм» ва ғайраҳо содир мешаванд. Аз он ҷумла кирдорҳои дар моддаҳои 137 таҳқири оммавии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ё тухмат қардан ба ӯ, 137(1) таҳқири оммавии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ё тухмат қардан ба ӯ, 179(1) қалб қардан барои содир намудани қиноятҳои хусусияти террористидошта ё мусоидати дигарон барои содир намудани онҳо, 179(3) даъвати оммавӣ барои содир намудани қиноятҳои хусусияти террористидошта ва ё сафедкунии оммавии фаъолияти террористӣ, 307 даъвати оммавӣ барои бо роҳи зӯрварӣ тағйир додани соҳти конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 307(1) даъвати оммавӣ барои амалӣ намудани фаъолияти

экстремистӣ (ифротгарӣ) ва сафедкунии оммавии экстремизм, 307(3) иштирок дар фаъолияти хизбҳои сиёсии экстремистӣ эътирофшуда, 330 таҳқири намоёндаи ҳокимият.

Бештари ин моддаҳо қиноятҳои хусусияти экстремистии террористидошта мебошанд, ки айни замон интернет чун макони таблиғу сафедкунии амалҳои номатлуби онҳо гаштааст.

Дар диспозицияи ин моддаҳо бошад, ибораи «шабакаи интернет» мавҷуд аст, ки бо як «класс», «like» ё паҳн қардани матлаби марбут ба ин моддаҳо кофист, ки қорбар ба ҷавобгарии қиноятӣ кашида шавад. Яъне ин гуна амалҳо аз он шаҳодат медиҳад, ки фард аз ин ё он созмонҳо ё гурӯҳҳои мамнӯъ қонибдорӣ мекунад ва бо онҳо ҳамфиқ аст.

Таҷрибаи 10 соли охир нишон дод, ки даҳҳо парвандаи қиноят нисбати ашхосе, ки ба фаъолияти экстремистии террористӣ муттаҳам мешаванд, боз шудаанд. 90 фисади онҳо дар шабакаи интернет бо ҷурми шарҳ додан ё «класс»-у «like» мондан, ки маънои қонибдорӣ қарданро дорад, марбут аст. Ҷазои чунин кирдор сангин буда, то 15 соли маҳрум сохтан аз озодӣ мебошад.

Содиркунандаи бештари ин кирдорҳо ҷавонон мебошанд, ки тавассути шабакаи интернет ба доми таблиғгарони ин гурӯҳҳо афтадаанд.

Нодуруст истифода бурдани интернет ва тарафдорӣ намудани ҳар гуна таблиғҳо боис мешавад, ки мо ба кирдори қинояткорона муттаҳам шавем. Бояд ҳар як шахс интернетро дар роҳи дуруст истифода кунад, то ки ба доми фиреби гурӯҳҳои бадҳох наафтад.

ОИЛАИ СОЛИМ – ПЕШРАВИИ ҶОМЕА

Падару модар барои ба дунё овардан ва ба воя расонидани фарзанд масъулияти бузургро бар дӯш доранд. Онҳо бехтарин ганчинаи дунё ва ноёбтарин неъматҳои башарият маҳсуб меёбанд.

Модар ягона офарандаи инсонии комил аст, ки одамиятро ба дунёи равшан оварда, тарбият мекунад ва ба камол мерасонад. Ҳастии модар давлати бузургест барои фарзандон, зеро маҳз дуои неки ӯ роҳкушоандаи мушкилиҳо ва эминнигордоранда аз ҳама хатархост. Аз ин рӯ, пойдоии ҷомеа ба зан-модар вобастагии

амик дошта, боиси ба вучуд овардани насли солим, оилаи солим ва ҷомеаи солим мегардад.

Вазифаи ҳар як шахси солимфикр аз он иборат аст, ки атрофиён ва фарзандони худро дар рӯҳияи бузурги маърифатнокӣ ва худшиносию худоғохӣ, ватандӯстӣ тарбият намояд, то онҳо бо ботини пок ба камол бирасанд ва ояндаи ҷомеаи солим гарданд.

Воқеан, моҳияти аслии оилаи солиро хираду созгорӣ ва бунёдкориву ватандӯстии инсоният ташкил медиҳад. Шахси камолёфта ва соҳибхираду ватандӯст

кадр манзалати оилаи солимро хуб дарк менамояд. Мардуми бепарҳангу беҳирад ба кадрҳои ҳаёти осоишта нарасидаву баҳри пешравии ҷомеа талоше наменамоянд. Маҳз барои чунин шахсон Аҳмади Дониш насихати ҳақимона намудааст: «Ҷаҳд кун, ҳикмати олий пеш ор, ки мартабаи инсонӣ ҳосил кунӣ ва ба маориф ва ҳақоқиқаше бирасӣ ва халқро бад-он раҳнамоӣ кунӣ».

Имрӯзо қисмате аз насли наврас дорои хулқу атвори нақубу набураву аз бузургтарин ҷавҳар – одоби нақубу бархурдор нестанд, ки ин нуқсонҳои бузургӣ ҷомеаи солим аст.

Чунин ашхос ба тарбияи оилавӣ, махсусан баҳри омӯзиши ростиву росткорӣ, ҳамдигарфаҳмӣ, боадабӣ ниёз доранд. Дар тарбияи дурусти онҳо падару модар масъулияти аввалиндараҷа доранд, зеро қӯдак тарбияро аввал аз оила ва сипас аз мактаб мегирад. Маҳз инсонии боадабу донишманд метавонад обрӯю эътибор ва шаъну шарафи миллату давлат, авлоду оилаи худ бошад ва зиндагии хешро ором осоишта пеш барад, ки дар ин ҳусус бузургони мо фармудаанд:

**Адаб тоҷест, аз нури илоҳӣ,
Бинех бар сар, бирав
хар ҷо ки хоҳӣ.**

Низорамӯқ БОБОЕВА
дотсенти кафедраи
ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқ-
шиносии муқоисавӣ

ИФРОТГАРОЙ ВА ТЕРРОРИЗМ – ХАТАРИ ИМРӯЗУ ФАРДО

Имрӯзо дар атрофи хатари ифротгарой ба сифати омилҳои нисбатан хавфнок, ки бевосита ба ҳаёти ҷамъиятӣ – сиёсии кишварҳо таъсири ноғувори худро мерасонад, андешаҳои тарқиқ вуситаҳои гуногуни иттилоотӣ баён мешаванд. Ифротгарой дар воқеъ, падидаи ноғуб буда, дар замони муосир вобаста ба омилҳои маъмули ҷаҳонишавӣ бо ҳислати ва шаклҳои гуногун фарогири андеша ва амалҳои як кишри тарқиқии аҳолии давлатҳо ба ҳусус ҷавонон гардида истодааст.

Мутобиқи назарҳо ва таҳлилҳои коршиносони масоили маъмур даҳсолаҳои охир ин падидаи хавфнок бештар дар давлатҳои Шарқи исломӣ ва инчунин дигар давлатҳои ҷаҳони Аврупо ва Амрико вусъати тоза мегардад, ки дар натиҷаи он қисме аз аҳолии бегуноҳи ин давлатҳо ҳалоқу маҷрӯҳ мегарданд ва дар замири он давлатҳо ва аҳолии ин кишварҳо ба оташи ҷанг ва нооромии кашаида мешаванд. Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ибтидои марҳилаи ба даст овардани соҳибистиклолии кишвар баъди пошхӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ ба ин омил рӯ ба рӯ гардида буд.

Бояд ин нуқтаи муҳимро ишора намуд, ки авҷи ҳаракатҳои таҳрибӣ ва вусъати ёфтани фаъолияти ташкилотҳои экстремистӣ ва террористии байналмилалӣ боиси таассуф ва нигаронии ҷомеаи ҷаҳонӣ гардидааст. Худуд ва андозаи таъсири ин омилҳои хавфнок рӯз аз рӯз дар байни давлатҳои ҷаҳон вусъат мегардад ва барои амнияти кишварҳо хатарҳои зиёдеро ба бор меоварад. Болотар аз ин, амали чунин таҳаввулоти номатлуби замони боиси ҳалалдор гардидани истиқлолияти давлатҳои алоҳида

гардида истодааст.

Терроризм вобаста ба асосат ва моҳияти худ аз ҷумлаи он амалҳо ва падидаҳои ноғубе мебошад, ки барои дилхоҳ давлатҳо хатарҳои навро эҷод менамояд. То ба имрӯз аз ҷониби донишмандони соҳаҳои илмҳои ҷомеашиносӣ як қатор сабабҳо ва омилҳои таъсирпазири пайдоиш ва зухури ин падидаи номатлуб дар кишварҳои ҷаҳон мавриди таҳқиқ ва омӯзиш қарор гирифта истодааст. Ба ақидаи қисме аз ин олимони пайдоиш ва зухури чунин амалҳои барои ҷомеаи ҷаҳонӣ хавфнок, пеш аз ҳама ба ҷанбаҳои иҷтимоии фаъолияти аҳолии дар кишварҳо вобастагии амик дорад. Дар ҷои дигар бошад зухури чунин падидаҳои ба анғезаҳои сиёсии байнидавлатӣ алоқаманд мешуморанд. Қисме аз олимони баҳши сиёсӣ, махсус дар ҷаҳони Ғарб ва Амрико сабаби пайдоиши чунин зухуротхоро пеш аз ҳама дар амали зӯрварӣ, зулм, фишорварӣ, таҳқиқ ва паст задани шаъну шарафи инсон, ҳусусан гурӯҳҳои дигари этники аз ҷониби ҷомеа ва

давлат мешуморанд, ки боиси пайдоиши эътироз, дигар зухуротҳо ва дар маҷмӯъ, боиси пайдоиши ифротгарой мегардад.

Таърихи навини давлатҳои ҷаҳон ва махсус он кишварҳо, ки имрӯзо ба ин падида рӯ ба рӯ мебошанд собит месозад, ки идеологияҳои ифротгарой ҳамчун ҳодисаи сиёсӣ ба миён меоянд. Аслан ифротгарой ин зухуроти аз ҷониби ашхоси ҳуқуқӣ ва воқеӣ дар шакли амалҳои воқеан ҷағғаро инъикосёфта мебошад, ки ба бенизомӣ, тағйири соҳти конституционӣ дар мамлакат, ғасби ҳокимият ва аз онҳо худ қардани вақолатҳои он, барангехтани низои наҷодӣ, милли, иҷтимоӣ ва динӣ даъват мекунад.

Дар шароити мураккаби ҷаҳони муосир барои кишварҳои мо муҳим аст, ки бо ширкати тамоми кишварҳои ҷомеаи маҷмуаи мукамали маҷмуаи худиро ташаккул диҳем, зеро набудани идеалҳо ва ҳадафҳо дар зиндагӣ ба ҳусус ба ташаккули шахсияти ҷавонон ниҳоят таъсири манфӣ дорад. Барои ин табақа мавҷуд бу-

дани идеалҳои мушаххас ва ҳадафҳои равшан ба хоҳири рушди хирфавӣ ва шаҳрвандии шахсият ва умуман ҳаёт арзишҳои бунёдӣ мебошанд.

ҶТ ҳамачониба пайгирӣ аз он давлатҳоеро мекунад, ки дар мубориза ба ин зухурот бегафвот нестанд. Маҳз дар замири ин ҳадафҳо ва дастгирии муборизаи дастаҷамъии ҷомеаи ҷаҳонӣ аз хатарҳои даҳшатбори террористӣ, Ҳукумати Тоҷикистон ҳам гурӯҳҳои ифротӣ ҷаҳониро, аз ҷумла гурӯҳи худхондаи «Давлати исломӣ», воқеъ дар Сурияро ба сифати созмони террористӣ ва мамнӯъ эътироф менамояд.

Барои Тоҷикистон маҷмуаи сулҳ ва ваҳдати миллӣ, бо назардошти он, ки бори асорат ва нооромии шади сиёсиро аз сар гузаронидааст, кадрҳои манзалати махсус дорад. Ин неъматҳои бебаҳо бо тӯфайли меҳнати ҷаҳонсолони давлату Ҳукумати кишвар зери роҳбарии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба даст овар-

Ҷошуфшоқ ҚАРИМОВ
ҳатмқунандаи факултети
ҳуқуқшиносии

дааст ва гиромӣ доштани он аз вазифаҳои муқаддаси ҳар фарди ҷомеа ба шумор меравад. Қабул ва мавриди иҷро қарор гирифтани қонунҳои ҶТ «Дар бораи мубориза бар зидди терроризм» ва «Дар бораи мубориза бар зидди экстремизм» ҳар як шаҳрванди кишварро водор месозад дар мавриди ҳифзи амнияти кишвар масъулиятшинос бошад ва ҳушёрӣ сиёсиро боло бардорад.

Ҳамин тариқ, барои мубориза бурдан ба ин зухуротҳои номатлуби зараровар терроризму ифротгарой бояд ҳамаи кишварҳои ҷомеа ва махсусан мо ҷавонон масъулият эҳсос намуда, дар ҳақиқат ба он мубориза барем. Ҷавонон, ки аз ҳамаи кишри осебпазир дар ҷомеа мебошанд, набояд зудбодар, сода ва фирефтаи суханҳои дурӯғини чунин бадхонун бадандешон шуда, ба ҳар гуна ҷараёнҳои ифротгарою террористӣ шомил шаванд. Сулҳе, ки Пешвои миллат ба мо овард, онро бояд ноқиртарин ва қимматарин неъмат шуморем. Моро бори дигар зарур меояд, ки дар мубориза ба ҳар гуна зухуротҳои номатлуби ҷомеаи муосир тайёр бошем ва тавонем, ки ин падидаҳои хатароварро аз байн барем.

Аз он ҷое, ки номҳои ҷуғрофӣ нақши аслиро дар хувият бахшидан ба маконҳо ифода менамоянд, ҳамеша мавриди таваччуи сиёсатмадорон, пажӯҳишгарон ва қисми зиёде аз мардум мебошанд. Яке аз ниҳодҳои, ки ҳамеша ба номҳои ҷуғрофӣ ва стандарткунони онҳо таваччуи хоса дорад ин Созмони Миллали Муттаҳид ва бахши муҳими он - Шӯрои Иқтисодӣ ва Иҷтимоии Мебошад. Ин Шӯро бо эҷоди гурӯҳи коршиносони яқсонсоии номҳои ҷуғрофӣ аз соли 1967 қадами амалӣ дар самти пешбурди фаъолияти кишварҳо дар бораи яқсонсоии номҳои ҷуғрофӣ

бия, Гана, Гвинея, Гвенея Бисау, Кабо-Верде, Камерун, Кот-д-Ивуар, Либерия, Мавритания, Мали, Нигер, Нигерия, Ҷазираи Элеонаи Муқаддас, Сенегал, Серра-Леоне, Того,

ҚИТЪАИ АМРИКО:

6. Амрикои Шимолӣ: Бермуди, Канада, Греландия, Сен-Пер ва Микелон, ИМА, Мексика.

7. Амрикои Ҷанубӣ ва хавза баҳри Кариб: Аргентина, Боливия, Бразилия, Венесуэла, Колумбия, Парагвай, Перу, Уругвай,

Белиз, Гватемала, Гондурас, Коста Рика, Никарагуа, Панама, Салвадор,

10. Амрикои Ҷанубӣ: Аргентина, Боливия, Бразилия, Венесуэла, Колумбия, Парагвай, Перу, Уругвай, Чили, Эквадор,

ҚИТЪАИ ОСИЁ:

Қитъаи Осие дар баробари худ ба 5 минтақа ҷудо мешавад: Осиеи Шарқӣ, Осиеи Ҷанубӣ, Осиеи Марказӣ, Осиеи Ҷанубу Шарқӣ, Осиеи Ҷанубӣ.

11. Ба Осиеи Шарқӣ: Ҷумҳурии Халқии Чин, Ҷумҳурии Куриёи Шимолӣ

Молдавия, Полша, Россия, Руминия, Словакия, Украина, Чехия,

17. Аврупои Шимолӣ: Англия, Ҷазираи Норманд, Гернси, Черси, Сарк, Дания, Ҷазираи Фарер, Ирландия, Исландия, Латвия, Литва, Норвегия, Финляндия, Шветсия, Эстония,

18. Аврупои Ҷанубӣ: Албания, Андорра, Босния ва Герцоговина, Ватикан, Гретсия, Испания, Италия, Кипр, Малта, Монако, Португалия, Сан Марино, Македонияи Шимолӣ, Сербия, Словения, Хорватия, Черногория,

19. Аврупои Ҷанубӣ: Австрия, Белгия, Англия, Гер-

ГУРҶҲИ НОМҶОИ ҶУҒРОФӢ ДАР СММ

Гурӯҳи номҳои ҷуғрофӣ дар СММ (ба англисӣ: The United Nations Group of Experts on Geographical Names), ки бо номи UNGEGN низ шинохта мешавад, як сохтор ё ташкилоти созмонӣ вобаста ба СММ аст, ки дар моҳи апрели соли 1959 тавассути Маҷмаи умумии СММ ба вуҷуд омадааст. Ин ташкилот дар сатҳи коршиносон дар ҳар ду сол ва дар сатҳи вазирони кишварҳои узв дар 5 сол якбор иҷлосия баргузор мекунанд.

ТАСНИФОТИ МИНТАҚАВИИ ҶАҶОН

бардоштааст. Гурӯҳи коршиносон низ бо эҷоди 23 гурӯҳи забонӣ - ҷуғрофӣ ва ҳамчунин 12 гурӯҳи қорӣ фаъолиятҳои худро дар ҳусуси яқсонсоии номҳои ҷуғрофӣ созмондеҳӣ карда аст. Аз соли 1967 то кунун ин ниҳод ба таври мураттаб ташкили ҷаласаҳои зиёд ташкил дода, вазифаи худро дар ҳусуси яқсонсоии номҳои ҷуғрофӣ дунболоғирӣ намудааст.

Тарҳи ҷуғрофӣ ҷаҳон дар асоси ҳулосабандии М-49 бахши омории СММ ба вуҷуд омадаст, ки ҷаҳонро ба минтақаҳои калони ҷуғрофӣ ва зерминтақавии онҳо тақсим мекунанд. Ин шумора барои бақорғирӣ дар омори ҷаҳонӣ тақсимбандӣ шудааст. Минтақаҳои калони ҷуғрофӣ тақсимбандӣ шуда, то ҳади имкон бо мушоҳида кардани мавқеиятҳои қитъаҳо мураттаб дода шуданд.

ҚИТЪАИ АФРИКО:

1. Африкои Шарқӣ: Ҷубуитӣ, Замбия, Зимбабве, Кения, Комор, Маврикий, Мадагаскар, Майотта, Малави, Мозамбик, Ренюон, Руанда, Ҷазираи Сейшел, Сомали, Танзания, Уганда, Эритрия, Эфиопия, Судони Ҷанубӣ,

2. Африкои Марказӣ: Ангола, Габон, Камерун, Ҷумҳурии Демократии Конго, Ҷумҳурии Конго, Сан Томе ва Принсипи, Ҷумҳурии Африкои Марказӣ, Чад, Гвинеяи Экватори,

3. Африкои Шимолӣ: Алжири, Миср, Ливия, Марокко, Судон, Тунис, Судони Ҷанубӣ,

4. Африкои Ҷанубӣ: Боствана, Замбия, Зимбабве, Комор, Лесото, Мадагаскар, Малави, Намибия, Свазиленд, Ҷумҳурии Африкои Ҷанубӣ,

5. Африкои Ҷанубӣ: Бенин, Буркина Фасо, Гам-

бури, Эквадор. Давлатаҳои континенталии хавза баҳри Кариб-Мексика, Колумбия, Венесуэла, Никарагуа, Гондурас, Гватемала, Панама, Коста Рика, Белиз.

Давлатҳои ҷазиравии хавза баҳри Кариб-Куба, Ҷумҳурии Доминикан, Гаити, Ямайка, Пуэрто-Рика, Тринад ва Тобаго, Гваделупа, Мартиника, Доминика, Сент-Люсия, Кюрасао, Ан-

ва Ҷанубӣ, Муғулистон, Чопон;

12. Осиеи Ҷанубу Шарқӣ: Бруней, Тимори Шарқӣ, Ветнам, Индонезия, Камбоҷа, Лаос, Малайзия, Мянма, Сингапур, Тайланд, Филиппин;

13. Осиеи Ҷанубӣ: Озарбойҷон, Арманистон, Баҳрайн, Гурҷистон, Исроил, Урдун, Ироқ, Яман, Қатар, Кипр, Қувайт, Лубнон, Умон, Фа-

мания, Ирландия, Лихтенштейн, Люксембург, Монако, Нидерландия, Франция, Швейтсария,

УЌЁНУСИЯ: (АВСТРАЛИЯ)

20. Мелонезия; Папуа, Гвинияи Нав, Ҷазираи Солломон, Ҷумҳурии Вануату, Фиджи, Каледонияи Нав, Галачазираҳои Бисмарк, Ча-

ВАЗИФАҶОИ ГУРҶҲИ НОМҶОИ ҶУҒРОФӢ ДАР СММ:

Вазифаи ин созмон яқсонсоии номҳои ҷуғрофӣ ва тарғиб барои талаффузи дуруст ва яқсонӣ номҳо аст. Дар асоси дастурнамалҳои ин созмон, ҳар минтақаи ҷуғрофӣ ё ҳар макон ва

РҶҲАТИ МИНТАҚАҶО ВА ЗЕРМИНТАҚАҶОИ ҶАҶОН:

тигуа ва Барбуда. Барбадос, Сент-Винсент ва Гренадини, Ҷазираи Виргин (ИМА) Гренада, Ҷазираи Кайман, Сент-Китс ва Невис, Аруба, Ҷазираи Виргин (Англия) Англия, Монтсеррат, Сен-Мартен, Синт-Мартен, Сен-Бартелеми, Ҷазираи хурди хоричӣ (ИМА).

8. Амрикои Ҷанубӣ ва Кариб: Аргентина, Боливия, Бразилия, Венесуэла, Колумбия, Парагвай, Перу, Уругвай, Чили, Эквадор, Колумбия, Венесуэла, Никарагуа, Гондурас, Гватемала, Панама, Коста Рика, Белиз.

9. Амрикои Марказӣ;

ластин, Арабистони Саудӣ, Сурия, Туркия;

14. Осиеи Ҷанубӣ: Афғонистон, Бангладеш, Бутан, Хиндустон, Эрон, Малдивия, Непал, Покистон, Шриланка;

15. Осиеи Марказӣ: Тоҷикистон, Қирғизистон, Туркменистон, Ўзбекистон, Қазокистон дохил мешавад.

ҚИТЪАИ АВРУПО:

16. Аврупои Шарқӣ: Белорусия, Болгария, Венгрия,

зираи Санта Крус, Луайоте,

21. Микронезия; Науру, Ҷазираи Гилберта (Кирибати) Ҷазираи Маршал (ИМА) Иёлоти Федеративии Микронезия, (ИМА) Палау (ИМА) Гуам (ИМА) Ҷазираи Шимолӣ Мариана (ИМА).

22. Полинезия; Самоаи ИМА, Ҷазираи Гавая, Самоа, Зеландияи Нав, Ниуэ, Ҷазираи Кука, Токелау, Исладе-Паскуа, Ҷазираи Питкерн, Тонга, Тувалу, Кирибати, Полинезияи Фаронса, Тубуаи, Ҷазираи Маркиз, Ҷазираи Чомеа, Тумоту, Ҷазираи Гамбе, Уоллис ва Футуна, Ротума, Ҷазираи Норфокл,

падидаи ҷуғрофӣ бояд яқноми байналмилалӣ дошта бошад. Ва бояд аз қорбурди номҳои муттаҳид ва ғайри марсумшуда ё ин ки расмишудаи худ дорои қорти талафузи номҳо бояд ба шакли лотиникунонӣ (Romanization) дақиқ бошад то талафузи нодуруст дар масирҳои хавой, киштиронӣ, ҳадамоти шаҳрӣ ва муқоламоти очонсӣ монеа эҷод накунад.

Меҳрубон САИДОВ
аспиранти факултети
муносибатҳои
байналхалқии ДМТ

Санаи 27-уми июни соли 1997 барои миллати тоҷик ва мардуми Тоҷикистон фаромӯшнашаванда аст, чунки дар ин рӯз Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ ба имзо расида, бо ҳамин сулҳи сартосарӣ дар кишвари тозабунёди мо барқарор гардид. Ҳар сол мардуми Тоҷикистон ин рӯзи сулҳ, ваҳдат, рӯзи озоишу хушбахтиро, яъне Рӯзи Ваҳдати миллиро бо тантана ҷашн мегиранд.

ВАҲДАТ – РАМЗИ МУТТАҲИДИИ МИЛЛАТ

Мардуми тоҷик аз қадимлайём озоидихоҳу сулҳпарвар шинохта шудааст ва сулҳу озоиширо аз дилу ҷон ҷонибдорӣ намуда, кӯшиш менамояд, ки онро ҷун гавҳараки ҷашм нигоҳ дорад. Мардуми олам аз таҷрибаи сулҳофарии миллати бофарҳанги мо дар кишварҳои худ истифода мебаранд.

Ҳадафи асосӣ аз Ваҳдати миллии ин муттаҳид сохтани аҳли ҷомеаи мамлакат, барқарор намудани сулҳу суботи доимӣ, боварии тарафайну ризоияти миллӣ, аз бӯҳрон раҳой намудани давлат, комёб шудан ба риояи ҳуқуқи инсон ва шаҳрванд мебошад. Дар ин замина, қадамҳои устувор гузош-

тан дар сиёсати иҷтимоӣ ва иқтисодӣ ва бехтар намудани шароити зиндагии арзанда барои халқ мақсади ниҳонии ваҳдатофарӣ ба ҳисоб мерафт.

Аз рӯзи ба имзо расидани Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ муҳлати хело кам сипарӣ гардида бошад ҳам, бо боварии қомил метавон гуфт, ки он абадӣ боқӣ мемонад. Чунки имрӯз Тоҷикистони азизи мо бо сиёсати хирадмандонаи фарзанди баруманди Ватан Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҳадафҳои худ зина ба зина ноил гардида истодааст. Бинобар ин, мардуми сарбаланди Тоҷикистон бо

гузашти солҳо аҳамияти таърихии ин санади сарнавиштсозро дарк намуда, арзиши сулҳу субот ва мохияти ваҳдати миллиро ҳамчун неъматӣ бебаҳои муттаҳидкунандаи халқи Тоҷикистон шумурда, барои пайдору устувор мондани он ҳамеша

саъю талош меварзанд.

Қомилан метавон гуфт, ки заминаҳои аввалин барои расидан ба Ваҳдати миллии маҳз аз Иҷтисоии тақдирсозии XVI Шӯрои Олии ҶТ маншаъ мегирад. Маҳз дар ҳамин давраи душвори ҷомеаи Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон рӯи саҳнаи сиёсат омада алангаи ҷанги мудхиши таҳмилии шаҳрвандиро фурӯ нишонда, дилу дилаи модари тоҷикро дармон бахшида, қавмҳои парешонгаштаро ба ҳам оварданд. Имрӯзҳо дар соҳмонҳои бонуфузи олам таҷрибаи сулҳи тоҷикон омӯхта шуда истода, василаҳои амалишавии он дар бисёр нуқтаҳои даргири олам истифода шуда истодааст, ки ин мояи ифтихори мо мардуми Тоҷикистон аст. Маҳз доштани давлати миллии, давлати соҳибистиклolu озоиди демократӣ, роҳбари хирадманду дар арсаи сиёсати ҷаҳонӣ обутобёфта имконияти таърихӣ фароҳам овард, ки мо андешаи ваҳдати миллиамонро ба вучуд орем ва роҳу равиши халқамонро ба сӯи оянда муайян созем, ғояи абадан нигоҳ доштани Ваҳдати миллиро дар қалбҳои ҷой бисозем, ки бунёди онро адолат ташкил дода, мардумро якрӯҳу ягона созад, аз арзишҳои тамаддуни таърихии аҷдодонамон сарчашма гирад, имрӯз фардои давлатро бо ҳам пайванд созад ва насли

ояндасозро омодаи дифоъ аз Ватану арзишҳои миллӣ, дӯст доштани он тарбия намоем.

Қайд кардан ба маврид аст, ки сулҳи деринтизор ва нодири тоҷикон маҳз ба тӯфайли ташаббус, кӯшишҳои бардавоми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба даст омадааст. Ҳар гоҳ, ки қалимаи ваҳдат ва сулҳро ба забон меорем, меҳнати пурсамар, ранҷу заҳматҳои бардавоми Сарвари давлат пеши назарамон ҷилвагар мегардад.

Ин ҳама дастовардҳои истиқлолият аз шарофати Ваҳдати миллии мебошад ва боиси хушбахтист, ки халқи сулҳдӯсту бофарҳанги кишвари маҳбубамон мохияти пайдории Ваҳдати миллиро амикан дарк намуда, барои таъмини зиндагии босаодати фарзандони ҳеш яқдилона талош менамоянд.

**ВАҲДАТ
МУБОРАК
МИЛЛАТИ
ШАРАФМАНДИ
ТОҶИК!**

Ҳасан САФАРОВ
ассистенти кафедраи
забонҳои хориҷӣ

